Syn.8.63.77

CATONIS

DISTICHA DE *MORIBVS.*

CUM

Scholiis DES. ERASMI ROTERODAMI.

Adjecta sunt,

Dicta Græca Sapientum, interprete Erasm Roterodamo.

Eadem per Ausonium, cum Erasmi doctissima enarratione.

Mimi Publiani ex ejusdem Erasmi restitutione, cumque Scholiis ejusdem.

Isocratis ad Demonicum Oratio Paræneticа, longe ad juventutis mores rite formandos utilissima.

Omnia summâ curâ, diligentiâque excusa.

LONDINI,
Typis *W. Wilson* Impensis Societatis Stationa. 1646.

Cum Privilegio.

36. 02

LIBELLUS ELEGANTISSIMUS qui inscribitur, *Cato* de præceptis vitæ communis, *Erasmo* Roterodamo Castigatore & interprete.

Præfatio cum brevissimis præceptis.

CUm animadverterem quàm plurimos homines graviter errare in via morum, succurrendum & consulendum eorum opinioni fore existimavi, maximè ut gloriosè viverent, & honorem contingerent. Nunc te, fili charissime, docebo quo pacto mores animi tui componas. Igitur præcepta mea ita legas, ut intelligas: Legere enim & non intelligere, negligere est.

Itaque, *Deo supplica. Parentes ama.*

Prima pietas est in Deum; proxima in parentes.

Cognatos Cole.

Tertia in reliquos cognatos. Supplicamus Deo sacrificiis. Amamus parentes, dum observamus & obsequimur. Colimus Cognatos officiis & consuetudine vitæ.

Magistrum metue.

Olim dabatur ingenuis pueris pædagogus, quem vererentur, hunc magistrum vocant. Er animadverte verborum proprietatem. Deo supplicandum est: parentes amandi: Cognati colendi: magister metuendus.

Datum serva.

Quod tuæ creditum est fidei, id serva veluti depositum.

Foro te para.

Id est, his artibus te exerceas, ut possis in foro versari, hoc est, in causis agendis. Nam hic olim erat primus gradus ad honores summos. Legi in quibusdam vetustissimis codicibus *(foro pare)* id est, accommoda te rebus præsentibus, quemadmodum dicimus *(uti foro)* Cum hoc interpretamento consentit Græcus *Planudes*; neque dubium est quin hæc sit germana lectio.

Cum bonis ambula.

Cum optimis habeto consuetudinem. Nam primùm talem te judicabunt, cum qualibus conspexerint te consuetudinem agere, deinde conorum convictu reddêris melior. *Ad consilium ne acceſſeris, antequam voceris.*

Nè ingeras teipsum alienis negotiis, sed accersitus accedas.

Mundus esto.

Id est, neque sordidus, neque luxuriosus, sed elegantis munditiæ.

Saluta libenter.

Conciliat enim ea comitas & affabilitas multorum benevolentiam, & alit partam.

Majori cede.

Id est, noli certare cum potentioribus.

Minori parce.

Id est, noli sævire in eos qui sunt te inferiores, sed illis concede nonnihil.

Rem tuam custodi.

Nè profundas temerè facultates tuas, nè vel turpiter egeas, vel turpius rem pares.

Verecundiam serva.

Id est, serva te incontaminatum ac parum ab inquinamentis libidinum: Castum enim verecundum dicitur: est autem ætatis flos his periculis obnoxius.

Diligentiam adhibe.

Cura in omni re plurimum valet. Negligentia semper comitem habet infelicitatem.

Libros lege.

Nam ex his citò discitur, quod longo vitæ usu vix assequi queas.

Quod legeris memento.

Nam quidam onerant se lectione, alia super alia ingerentes, neque quicquam insculpunt memoriæ.

Familiam cura.

Domestica negotia tibi curanda sunt, non aliena.

Blandus esto.

Id

Id est, comis in congressu.

Irasci abs re noli.

Nè sis morosus. Nam omnino non commoveri stipitis est potiùs quàm hominis.

Neminem Irriseris.

Est enim argumentum arrogantis stultitia. *Vel, Miserum nè irriseris.*

Sic enim quidam codices habent, hoc est, animi vitia ridere merentur, calamitas misericordiam meretur potiùs quàm risum.

Mutuum dato. Cui des videto.

Est quidem aliquando danda pecunia mutuò; sed non quibusliber, sed rediturus bonâ fide, sed dignis officio, denique iis quibus non graveris & dono dare.

Judicio adesto.

Adsunt advocati: & id olim erat officium præcipuum in amicos, adesse judiciis.

Convivare raró.

Sæpius vocare ad convivium, exhaurit substantiam; sæpiùs ire ad convivium, sordidū est: at rarius utrumque facere, humanitatis est.

Quod satis est dormi,

Hoc est, non ad voluptatem, sed ad necessitatē naturæ.

Jusjurandum serva.

Non est temerè jurandum: quod autem juraris, præstandum est, nisi scelus sit quòd juràris.

Vino tempera.

Esto moderatus in vino; vel abstine à vino: nam adolescenti dare vinum, est oleum igni addere.

Pugna pro patriâ.

Pugnandum est, non pro quavis re, sed pro defensione patriæ Nam, *Carum* more, mercede pugnare turpissimum est, & plus quàm gladiatorium.

Nihil temerè credideris.

Id est, nè facilis sis ad credenda quævis quæ dicuntur.

Tu te consule:

A teipso pete consiliū, qui te tuaque optimè nōsti *Aut,*

Turò

Turò consule :

Id est, cave á consiliis periculosis, tuta consilia sequere. Nam duplex est lectio.

Meretricem fuge. Literas disce

Ætas enim prima studio literarum optimè coërcetur á scortis.

Nihil mentiri debes.

Turpe in puero ingenuo omne mendacium.

Bonus benefacito.

Beneficia non sunt conferenda nisi in bonos : alioquin pereunt.

Maledicus ne esto.

Id est, à convitiis tempera, neque carpas vitam alicujus.

Existimationem retine.

Bonam famam tuere, ne perdas . perit enim facilè, at non facilè sarcietur.

Æquum judica.

Id est, non ad lucrum, aut ad gratiam : sed ad regulam æquitatis.

Parentes patientiâ vince.

Ferendi sunt parentes, etiam iniquiores.

Beneficii accepti memor esto.

Nam dati pulchrum est oblivisci : Accepti verò meminisse decet.

Ad prætorium stato.

Multa enim discuntur in agendis causis.

Consultus esto.

Id est, calleas scientiam, & morem juris, ut possis amicis opitulari.

Utere virtute.

Non viribus, neque dolo.

Iracundiam tempera.

Ante monuit non esse iracundum, sine causâ. Nunc admonet justam etiam iram moderandam esse.

Trocho lude. Aleas fuge.

Trochus convenit pueris. Alea infamis erat & apud Gentiles ; nunc principum Christianorum lusus est, imò

quo

quorundam etiam sacerdotum delicias.
Nihil ex arbitrio vitium feceris.

Tyrannicum enim est respicere quantum possis, non quantum liceat.
Mimorem non contempseris.

Nè fastidias inferiorem te: quod est elati, non cordati.
Aliena concupiscere noli.

Esto contentus tuis.
Coniugem ama.
Ut omnium fortunarum sociam.
Liberos erudi.
Filios castiga & instrue.
Patere legem quam ipse tuleris.

Quam conditionem præscribis aliis, eadem utere ipse (in alios.
Pauca in convivio loquere.
Ut sit aliis etiam loquendi locus.
Illud stude quod iustum est.

Quod turpe factu est, id nè affectes.
Amorem libenter fero.

Odium omnibus modis fugiendum est: amor amplectendus: Etiamsi quis parum dignus est, qui redametur, tamen amarite patere.

Distichorum De Moribus, Lib. I.

Præfatio.

Dei cultus præcipuus. I.

SI Deus est animus, nobis ut carmina dicunt,
Hic tibi præcipuè sit purâ mente colendus.

Vulgus existimabat Deum placari victimis pecudũ, rebũsq. corporeis; verùm cum Deus ipse sit animus, hoc est mens, non corpus, & consentaneum est simile gaudere simili; nimirum potissimum colendus est puritate mentis. Quin & hodie vulgus Christianorum corporeis quibusdam ceremoniis colit Deum, cùm gratissimus cultus sit animi pietas. Tales enim adoratores quærit Pater qui in spiritu adorent, cum ipse sit spiritus. Nulla gratior pietas Divis, quàm si vitam illorum imiteris; hoc est, toleran-

tiam manſuetudinem, caſtimoniam: atq; hæc animi ſunt (*Animus eſt Deus.*) Fac quantū potes à corpore te abducas, & ad illum quantum potes accedas, & gratiſſimum immolaris ſacrificium. (*Pura mente.*) Nam vulgus loris manibus ac pedibus ad ſacrum accedebat. Tu mentem purga: hujus ſordes Deum offendunt, qui videt ea quæ ſunt in animo, non in corpore (*Si Deus.*) *Si*, hic non dubitantis eſt, ratiocinantis. (*ut carmina*) Nam *Virg.* in ſexto *Æneid.* Deum Spiritum & mentem vocat. (*Præcipue*) Ut intelligas non damnari cultum corporalem, ſed hunc tamen, nempè animi, eſſe Deo gratiſſimum.

Somnolentia vitanda. II.

Plus vigila ſemper, nec ſomno deditus eſto:
Nam diuturna quies vitiis alimenta miniſtrat.

Senſus eſt, cum vita vigilia ſit (juxta *Plinium*) caven, dum eſt, ne maximam vitæ partem ſomno perdamus; præſertim cùm è ſomnolentiâ vitia multa naſcantur & corporis & animi.

Cohibenda lingua. III.

Virtutem primam eſſe puta compeſcere linguam,
Proximus ille Deo, qui ſcit ratione tacere.

Prima, id eſt, ſumma maximaque virtus eſt moderari linguam, nè quid temerè loquaris. Deus enim qui ſapientiſſimus eſt, raro loquitur, & non niſi neceſſaria, cùm nihil non videat, nihil non intelligat. Itaque proximus eſt Deo, qui ſapienter & animi judicio novit tacere.

Sibi ipſi conveniendum eſt. IV.

Sperne repugnando tibi tu contrarius eſſe:
Conveniet nulli qui ſecum diſſidet ipſe.

Qui ſecum ipſe pugnat, nec ſibi conſtat, huic cum aliis convenire non poteſt. Hoc eſt, qui moribus eſt inæqualibus, nec ullo certo vitæ inſtituto, is non eſt aptus ad aliorum conſuetudinem.

Nemo temerè culpandus. V.

Si vitam inſpicias hominum, ſi denique mores,
Cùm culpent alios, nemo ſine crimine vivit.

Mortales aliorum norant vitia, ſua non vident: cum nullus

nullus vitiis careat, si quis propriam vitam ad mores proprios excutiat.

Vtilitas divitiis anteponenda. VI.

Quæ nocitura tenes, quamvis sint chara, relinque:
Vtilitas opibus præponi tempore debet.

Aliquories expedit in loco res charissimas abiicere, si periculum adferant, veluti gemmas, & aurum, quò vita sit in tuto; aut voluptates, quò valetudini consulamus. Non enim voluptates spectari debent, sed utilitas.

Mores pro tempore mutandi. VII.

Constans & levis, ut res cunque expostulat, esto:
Temporibus mores sapiens sine crimine mutat.

Pro tempore licet alios atque alios mores sumere, ut modò gravis sis, modò lenis, hoc est, placidus ac remissus pro re, próque loco. Vide num legendum sit *levis* pro *lenis*, quod magis respondet ad *constans*. ut sit sensus, Aliquando perstistendum in sententiâ, aliquando mutandum consilium pro tempore. Porrò versus constabit si legas: *Constans & levis, ut res cunque expostulat, esto.* Neque dubitem affirmare hanc germanam esse lectionem.

Uxori non semper assentiendum. VIII.

Nil temerè uxori de servis crede querenti:
Sæpè etenim mulier, quem conjux diligit, edit.

Illud uxoribus ferme peculiare est, ut maritos instigent in servos: unde monet, nè temerè fidem habeant hujusmodi querelis.

Instandum correctioni amici. IX.

Cumque mones, aliquam nec se velit ipse moneri,
Si tibi sit charus noli desistere cœptis.

Non satis est leviter admonere peccantem amicum, ut gendus est, insistendum est, ut vel improbitate vincas, si quid erit quod ad famam illius aut salutem pertineat.

Stulti verbis non vincuntur. X.

Contra verbosos noli contendere verbis:
Sermo datur cunctis, animi sapientia paucis.

Si cum cordatis agas, non est opus multis verbis. Si cum stulto, frustrà contendis, propterea quòd stultitia verbo-

verbosissima sit.

Amicus sibi quisque. XI.

Dilige sic alios ut sis tibi charus amicus,
Sic bonus esto bonis, ne te mala damna sequantur.

Sic amicis utere, ut ipse tibi sis proximus. Sic aliis bene fac, tibi ipse ne noceas. In priori versu est venusta redditio similium in *Dilige* & *Amicus*. In secundo contrariorum in *Bonis* & *Mala*.

Rumores spargere veritum. XII.

Rumores fuge, ne incipias novus author haberi:
Nam nulli tacuisse nocet, nocet esse locutum.

Nè quid in vulgo sparseris, propterea quod rumor sæpenumerò in ejus caput recidit, à quo profectus est. Si rumor nil habet periculi, tamen nihil nocet siluisse; si quid habet, nocet locutum esse.

Fides aliena non promittenda. XIII.

Rem tibi promissam certò promittere noli.
Rara fides ideò est, quia multi multa loquuntur.

Noli certe promittere quicquam, alieni promissi fiduciâ. Quod in te situm est, id præstare potes: alienam fidem præstare non potes. Et vulgus hominum, ad pollicendum facillimum, in præstando sæpe fallit.

Judex quisque sui. XIV.

Cum te quis laudat, iudex tuus esse memento:
Plus aliis de te, quàm tu tibi credere noli.

Ne te ipsum æstimaveris aliorum laudatione, sed tuâ ipsius conscientiâ. Te ipsum interroga qualis sis; & si animus tibi responderit te longè alium esse quàm hic aut ille te facit, magis credere debes tibi ipsi, cui ipse notior es, quàm aliis.

Beneficiorum ratio. XV.

Officium alterius multis narrare memento.
Atque aliis cùm tu beneferceris, ipse sileto.

Beneficii accepti meminisse oportet, obliviscì dati. Qui dat beneficium, ejus est dissimulare se dedisse, ne commemorando, videatur exprobare; ejus qui accipit, est passim prædicare, ne videatur ingratus & immemor.

Senio

Senio be nè gesta referenda, XVI.

Multorum dum facta se nex & dicta recenses,
Fac tibi succurrant juvenis quæ feceris ipse.

Senes qui multa viderunt & audierunt, multorum dicta factaque solent referre. Sed curandum est, ut ita nos geramus in iuventute, ut in senectute succurrat nobis, non solùm quid alii recte dixerint ac fecerint, verùm etiam quid nos ipsi.

Suspicionis labes. XVII.

Ne curiosi quis tacito sermone loquatur:
Conscius ipse sibi de se putat omnia dici.

Cùm videris quosdam inter se secretò colloqui, non statim suspiceris eos malè de te loqui. Nam id signum est hominis male sibi conscii.

In prosperis, de adversis cogitandum. XVII.

Cùm fueris felix, quæ sunt adversa caveto:
Non eadem cursu respondent ultima primis.

In rebus secundis, nè quid accidat adversi, cavendum est: solet enim fortuna sæpius verti in adversum, & lætis initiis addere tristem exitum. Ergò cum secundæ res sunt maximè tum maximè meditandum est quo pacto adversam fortunam feras, nè si inexpectata venerit & improvisum te oppe ferit calamitas, succumbas.

Mors alterius non speranda. XIX.

Cùm dubia & fragilis sit nobis vita tributa,
In morte alterius spem tu tibi ponere noli.

Legendum est hoc hæredipetis, & qui testamentis inhiant. Fit enim sæpenumerò, ut qui mortem alterius expectat, prior, ipse moriatur, etiamsi Junior aut robustior fuerit. Nam ipsa hominis vita fragilis & incerta res est, & quovis casu abrumpitur.

Animus in dono æstimandus.

Exiguum munus cum dat tibi pauper amicus,
Accipito placidè, plenæ & laudare memento.

Munera sunt æstimanda non suo precio, sed animo donantis. Iraque legimus summos principes aquam manu cavâ hausiam, & malum oblatum summâ cum alacritate per-

perindè ut maximũ munus accepisse. *(Accipito placide)* alacri vultu, ut ostendas tibi gratũ esse. *(Et plenè)* id est, non malignè, sed candidè, ut præ te feras pro exiguo munère te multum debere.

Paupertatis tolerantia. XXI.

Infantem nudum cùm te natura creârit,
Paupertatis onus patienter ferre memento.

Cùm natura nudos produxerit, satis intelligere possumus divitias alienas esse, neque secundum hominis naturam. Si membrum perdas, est fortasse quod doleas; aliquid rui decesserit, sin opes auferãtur, aut non contingant, noli valde cruciari. Si quidem in his quæ verè sunt hominis, nihilo plus habent reges quam tu pauper. Vis scire quid vere tuum sit? Cogita quid habueris, cum nascereris

Mors non formidanda. XXII.

Nè timeas illam, quæ vitæ est ultima finis:
Qui mortem metuit, quod vivit, perdit id ipsum.

Qui mortem timet, non solùm non effugit mortem, sed insuper hoc ipsum vitæ quod datur petdit: nam anxiè vivere non est vivere.

Amicorum ingratitudo fugienda. XXIII.

Si tibi pro meritis nemo respondet amicus,
Incusare Deum noli, sed te ipse coerce.

Nihil est acerbius, quam amicus ingratus: quod tamen si acciderit non est imputandum Deo, tanquam illius acciderit culpâ; quin potius te ipsum coerce, ne denuò benefacias ingratis: quidã enim, si benefacientibus fortuna non respondeat, superos incusant, dicentes eos non habere rationem rectè factorum; cum ejus acciderit culpâ, qui sine delectu contulit beneficium.

Frugalitas. XXIIII.

Ne, tibi quid desit, quæsitis utere parcè:
Utque quod est serves, semper tibi deesse putato.

Utere parcè] id est, modicè, non profusè, *quæsitis*] id est, partis. Et ut serves quod habes, semper imaginare tibi deesse, ut semper aliquid addas. Sera autem (ut inquit *Hesiodus*) in fundo parsimonia est.

Pro

Promissio iterata molesta. XXV.

Quod præstare potes, ne vis promisseris ulli:
Ne sis ventosus, dum vis urbanus haberi.

Quod non possis efficere, nè semel quidem est promittendū, né temere facias. Porrò, quod præstare possis, id iterum atque iterum promittere jactantiæ est, non humanitatis. Molesta est verbosa promissio, molestior exprobratio. Ars arte deludenda. XXVI.

Qui simulat verbis nec corde est fidus amicus,
Tu quoque fac simile: sic ars deluditur arte.

Erga eum qui fuco utitur, tu item contra utere fuco, & juxta proverbium, *Cretiza contra Cretensem*. Satius est nonnunquā retinere simulatum amicum, quam reddere apertū inimicum: id enim fiet si ostenderis te sentire fucū.

Blanditoquentia suspecta. XXVII.

Noli homines blandos nimium sermone probare:
Fistula dulce canit, volucrem dum decipit auceps.

Semper suspecta sit tibi blanditoquentia: nec æstimes homines ex benedictis, sed ex benefactis. Insidiatur tibi quisquis admodū blandus est. Memento sic capi & illici aves, videlicet imitatione vocis. Et artem ratione maxima pars hominum capitur, cum adulator sese ad omnes affectus attemperat.

Liberi artibus instruendi. XXVIII.

Si tibi sint nati, nec opes, tunc artibus illos
Instrue, quo possint inopem defendere vitam.

Artem, ut habet proverbium, non solum quævis terra, sed quævis etiam alit fortuna: unde certissimum viaticum est ars; quæ, quocunquè terrarum venias, defendet ab egestate: At nunc vulgus liberos suos divitum aut principis ministeriis dedicat, ubi duo simul maxima discant mala, luxuriam & otium. Porro, quod hic præcipit pauperibus esse faciendum, id ego suaserim divitibus quoque, ut liberos suos jubeant artem aliquam discere, unde geminum commodum conferantur. Primū prima illa ætas artificio occupata, longè paucioribus inficitur vitiis: deinde si fortuna abstulerit opes, non eri

eri[illegible] vel mendicent, vel ad sordidas aut fœdas artes ad[illegible] putà, turpe ministerium aut militiam.

Res quomodo æstimandæ. XXXIX.

Quod vile est [illegible]rum; quod charum, vile putato,
Sic tibi nec parcus, nec avarus habeberis ulli.

Quod vulgus magni facit, tu contemne: quod vulgus negligit tu magni facito: ità fiet, ut nec tibi sis parcus, (audebis enim uti quæ non magni facis) neque cuiquam videaris avarus, cum non expetes avidè, neque servabis attentè, quæ cupiunt illi Vulgus plurimi facit divitias, minimi facit probitatem, & eruditionem. Tu inverte æstimationem Res autem cuique tales sunt, qualis est de his opinio Vulgus lautam putat rem pavonem aut rhombum; tu contrà, vilem rem putato; & puta rem esse lautissimam ovum gallinæ recens, lactucam, pullum gallinaceum. Ita nec tibi videberis sordidus, cum habeas lauta tuo judicio, nec aliorum expetes lauticias, quæ tibi viles sunt.

Culpata non facienda. XXX.

Quæ culpare soles, ea tu ne feceris ipse:
Turpe est doctori, cum culpa redarguit ipsum.

Turpe est committere te, qnod doces alios non esse committendum: vita turpis abrogat auctoritatē docenti.

Concedenda petenda. XXXI.

Quod justum est petito, vel quod videatur honestum.
Nam stultum petere est quod possit jure negari.

Quod inhonestum est, à nemine petendum est: nullus enim debet cuiquā in re turpi morē gerere. Aut sic, quod injustum est, id est, quod non debetur, jure negari potest. Ergò non à quovis petas, sed ab eo cujus officium est præstare quod petis; nec quidvis sed quod cum honestare conjunctum est; Nom id petitur aliquando, & ab his qui non debent.

Nota ignotis non commutanda. XXXII.

Ignotum tibi nolito præponere notis.
Cognita judicio constant, incognita casu.

Nè facilè commutes nota cum ignotis, puta amicum, vel rem, vel vitæ genus; notis enim commodiùs utêris, de

quibus

quibus judicare potes : quæ si bona sunt, rectiùs utêris, si mala, facilius tolerabis : quandoquidem juxta *Plautum*, Nota mala, mala non sunt. Ignota verò cujusmodi futura sint, incertum est. Fit autem sæpenumerò, ut quæ in expetendo putâris prima, in experiendo repudies.

Dies quisque supremus putandus. XXXIII.

Cum dubia incertis versetur vita periclis,
Pro lucro tibi pone diem quicunque laboras.

Planudes Græcus legit, *incertis* ut sint duæ dictiones. Cum igitur vita per se incerta versetur in periculis incertis, unumquemque vitæ diem in lucro deputa : unusquisque enim dies poterat esse ultimus. & incertum erat an tibi contingeret. Ergò in tot vitæ periculis quicunque dies non eripitur, is in lucro est deputandus. (*Quicunque laboras*) id est, quicunque solicitus es. & angeris hujus vitæ malis. Tametsi (ut dixi) non ignoro *Planudem* secus expositisse. Sed non est sententia illum per omnia sequi. Nam mihi magis probatur, ut legamus *incertis* unica dictione, ad hunc Modum: (*cum vita dubia versetur*) id est, jactetur (*incertis periculis*) id est, casibus. Nam pericula, hoc minùs á nobis vitari possunt, quòd incerta sunt. Vitâsti naufragium, non vitâsti ruinam ; Vitâsti bellum, incidis in latrones : vitâsti pestem, morderis à viperâ. Mille periculis obnoxia est hominis vita, atque his quidem incertis, & ob id inevitabilibus.

Obsecundandum amicis. XXXIV.

Vincere cum possis, interdum cede sodali,
Obsequio quoniam dulces vincuntur amici.

Nihil hoc Disticho elegantius fingi potuit. Obsecundandum aliquoties amicis, & de tuo jure concedendum. Siquidem ea facilitas ac morigeratio retinet amicos in amicitia. Contrá quidem, dum obstinatè rixantur de lanâ caprina malunt amicitiam rescindere, quàm ulla in re obsequi animo amici.

Amicitiæ mutua officia. XXXV.

Ne dubites, cum magna petas, impendere parva :
His etenim rebus conjungit Gratia charos.

Amicitia

Amicitia constat officiis mutuis, & juxta proverbium *Manus manum fricat*. Gratiam hic vocat Deam benevolentiæ. Amicitia rixas odit. XXXVI.

Litem inferre cave, cum quo tibi gratia juncta est.
Ira odium generat, concordia nutrit amorem.

Cavendum est, nè per iracundiam lis incidat cum amico; propterea quòd ex jurgio residentin animis vestigia quædã, quæ benevolentiam vertunt aliquoties in odium, & non optimè coire solet semel rescissa concordia. Ergò morositas omnis & asperitas debet abesse amicitia.

Castigatio sine ira. XXXVII.

Servorum ob culpam cum te dolor urget in iram,
Ipse tibi moderare, tuis ut parcere possis.

Nè punias servum aut discipulum, quamdiu senseris te irâ commotum (pessimus enim autor rerum gerendarum ira) sed priùs temperes animo tuo, ut sedatâ iracundiâ vel ignoscas, vel mitiùs punias. Ira Philosophus quidam, Punirem te, inquit servo, ni iratus essem. Et *Plato*, sublato in servum baculo, rogatus quid ageret, Ego, inquit, *castigo hunc intemperantem*: seipsum significans irâ concitum.

Patientiâ vincere. XXXVIII.

Quem superare potes, interdum vince ferendo:
Maxima enim morum semper patientia virtus.

Maximi animi est, cum possis vincere, pati tamen ut vincaris, & negligere adversarium. Hac virtute inter morales non est alia præstantior.

Quæsita sunt conservanda. XXXIX.

Conserva potius quæ sunt iam parta labore:
Cum labor in damno est, crescit mortalis egestas.

Facilius ac tutius est servare quod tuo labore quæsitum est, quàm sarcire quod profusione diminueris ac detriveris: cum enim laboratur, integrâ re, facilè defenditur inopia; verùm cum laboratur in damno sarciendo, increscit & obruit nos egestas.

Consulendum tibi imprimis. XL.

Dapsilis interdum notis charis, & amicis,
Cum fueris felix, semper tibi proximus esto.

Cum

Cùm tu *felix*, hoc est, lautâ fortunâ *fueris (interdum dapsilis)* id est, liberalis *(notis, charis & amicis)* notis, ut vicinis: charis, quos diligis: amicis, ut cognatis: *(semper tibi proximus esto)* interdum in illos fis beneficus, in te semper; Et ita amicis fis amicus, ut tibi ipsi fis amicissimus.

DISTICORUM DE MORIBUS, LIB II. PRÆFATIO.

Telluris si fortè velis cognoscere cultum,
Virgilium legito; quod si mage nôsse laboras
Herbarum vires, Macer tibi carmine dicet.
Si Romana cupis, vel Punica noscere bella,
Lucanum quæras, qui Martis prælia dicet.
Si quid amare libet, vel discere amare legendo,
Nasonem petito; sin autem cura tibi hæc est
Ut sapiens vivas, audi, quo discere possis,
Per quæ semotum vitiis traducitur ævum:
Ergo ades, & quæ scit sapientia disce legendo.

Hoc est, ex aliis Poëtis alia licebit cognoscere. *Virgilius* in libris *Georg.* docet agriculturam. *Macer* tradit vires herbarum: quanquam alius quisquam fuit hic *Macer*, quàm is quem habemus vulgò, ni fallor. *Lucanus* narrat Romanorum civilia bella: ubi legendum arbitror *civica* pro *Punica*; nihil enim de Punicis bellis scripsisse legitur *Lucanus*. *Ovidius* tradit artem amandi, & in Elegiis docet amores. Quod si cupis artem & rationem rectè beatèque vivendi cognoscere, hunc librum legito; is te docebit non vulgares artes & nugas, sed quo pacto vitam exigas *semotam*, id est liberam & immunem à vitiis.

De omnibus bene merendum. I.

Si potes, ignotis etiam prodesse memento,
Utilius regno, meritis acquirere amicos.

Non solùm in amicos oportet esse beneficum, verùm ignoti quoque conciliandi sunt, ac devinciendi beneficentiâ, si modò possis prodesse: utilius enim est quamplurimos amicos parare *meritis*, id est, benefactis, quam parare

num. Regnum enim eripi potest, amici succurrunt ejecto: & firmiores sunt, quos beneficio adjunxeris, quàm quos potestate premas.

Arcana non scrutanda. II.

Mitte arcana Dei, cœlumque inquirere quid sit:
Cùm sis mortalis, quæ sunt mortalia cura.

Juxta *Socratis* sententiam: *Quæ supra nos, nihil ad nos.* Admoneor, ut omisso studio naturalis philosophiæ, ea curemus quæ ad vitam humanam pertinent, hoc est, admodum componendos, & animum malis purgandum affectibus. Mortis timor gaudia pellit. III.

Linque metum lethi, nam stultum tempore in omni:
Dum mortem metuis, amittis gaudia vitæ.

Eandem sententiam legis in priori libro. Pro *amittis*, arbitror legendum *amittere*. Qui mortis metu semper anxius vivit, stultè facit: primùm enim non vivat id quod timet; deindè si quid habet hæc vita jucunditatis, cum suo vitio perdit. Iracundia cavenda. IV.

Iratus de re incertâ contendere noli;
Impedit ira animum, rè possit cernere verum.

Pyrrhus admonere solitus est tyrones, nè irascerentur; at multò magis cavere oportet iracundiam eos qui disputant: melius enim judicat qui vacat irâ: contia, ira obstat animi judicio.

Expendendum ubi opus est. V.

Fac sumptum properè, cùm res desiderat ipsa:
Dandum etenim est aliquid, cùm tempus postulat aut res.

Equidem opinor *prompte* legendum pro *properè*. Sumtum, cùm necessario faciendus est, libenter & prompte facito, ne videaris gravatim facere: nam aliquid omninò insumendum est, non passim, sed quoties tempus aut causa postulat, hoc est in nuptiis, in festis, item in amicos.

Fortuna modica tutior. VI.

Quod nimium est fugito, parvo gaudere memento:
Tuta mage est pupis modico que flumine fertur.

Humilis fortuna tutior est quàm excelsa, ut navis tutior quæ in parvo est flumine, quàm quæ in pelagi fluctibus

bus natat. Occulta vitia reticenda. VII.

Quod pudeat, socios prudens celare memento :
Ne plures culpent id quod tibi displicet uni.

Nè indicaveris amicis, aut nè committas testibus aliis, cujus te facti pudeat : ne plures reprehendant, si sciint id quod uni tibi displicet, si solus tibi conscius fueris : hoc est, si quid peccas, pecces sine arbitris.

Occulta tandem revellantur. VIII.

Nolo putes pravos homines peccata lucrari :
Temporibus peccata latent, & tempore parent.

Ne putes nocentes *lucrari*, hoc est, impunè auferre sua peccata : *latent* quidem, sed ad tempus ; postea *parent*, id est, manifestantur : tempus enim & celat, & aperito omnia *Parent* autem dictum est pro *apparent*.

Imbecillitas virtute compensatur. IX.

Corporis exigui vires contemnere noli :
Concilio pollet, cui vim natura negavit.

Noli contemnere inimicum, licèt sit pusillo corpore : nam sæpè quod corporis viribus detractum est, natura addidit ingenii viribus. Quanquam hæc sententia latiùs patet, nempè, Hominem non esse æstimandum proceritate reborèque corporis, sed animo potiùs.

Cedendum potentiori tempus. X.

Quem scieris non esse parem tibi tempore cede :
Victorem a victo superari sæpè videmus.

Si senseris tibi rem esse cum potentiore, cede ad tempus, & sine illum penes esse victoriam. Nam incidit sæpenumero opportunitas, ut mutatis rerum vicibus, vincat qui victus fuerat, & superior sit qui fuerat inferior. Convenit cum illo, *Vir fugiens & denuò pugnabit*. Quidam stultâ pertinaciâ statim aut vincere volunt, aut perfundari.

Rixandum cum familiaribus non est. XI.

Adversus notum noli contendere verbis :
Lis minimis verbis interdum maxima crescit.

Ut ante legisti, contra verbosos non esse contendendum verbis, ità cum familiaribus rixandum non est : quod summa discordia soleat nasci ex verbis levissimis.

Fortuna non quærenda sorte. XII.

Quod Deus invendat, noli perquirere sorte.
Quid statuat de te, sine te deliberat ipse.

Sensus hic est. Ne sortilegiis ac malis artibus inquiras quid de re futurum sit, quandoquidem id Deus sciri non vult; neque enim te in consilium adhibet, cum aliquid decernit de te; quòd si te vellet id scire, nimirùm accerseret te in consilium.

Luxus odium generat. XIII

Invidiam nimio cultu vitare memento:
Quæ si non lædit, tamen hanc sufferre molestum est.

Germanus sensus sic habet: Nè nimio splendore strepitùque vitæ conflaveris tibi hominum odium, qui tametsi non possint te lædere, tamen molestum est vivere obnoxium odio multorum: at per se jucundum est omnibus esse charum, etiam si nihil utilitatis inde capias. Quanquam hic ablativus, *nimio cultu* non referatur ad verbum *vitare*, sed ad *invidiam*, ut subaudias *conflatam*, aut ex nimio cultu.

Animus non deponendus ob iniquum judicium. XIV.

Esto animo forti cùm sis damnatus iniquè:
Nemo diu gaudet qui judice vincit iniquo.

Ne abjicias animum si adversarius vicit te præter jus; nec enim diu exultabit: sed quod perperam pronunciavit judex, id Deus rejudicabit.

Reconciliatis lis non refricanda. XV.

Litis præteritæ noli maledicta referre:
Post inimicitias iram meminisse, malorum est.

Post redintum in gratiam non oportet litis anteactæ convitia refricare, sed oblivisci superiorum injuriarum: frustra enim simultate, debet & irarum esse finis: secùs autem facere, malorum est. Græci vocant μνησικακίαν verbo videlicet infami, præteritorum malorum memoriam.

Teipsum neque lauda, neque culpa. XVI.

Nec te collaudes, nec te culpaveris ipse:
Hoc faciunt stulti quos gloria vexat inanis.

Teipsum nec vituperes, nec laudes: utrumque enim videtur

videtur affectantis inanem gloriam: nam & qui se vituperat, ob id facere videtur, ut refellatur ab aliis & diversa audiat.

Parsimonia. XVII.

Utere quæsitis modicè: dum sumptus abundat,
Labitur exiguo, quod partum est tempore longo.

Sera in fundo parsimonia; dum adhuc multum superest, incipe parciùs uti: citiùs enim effluunt parta, quàm colliguntur.

Supercilium nonnunquam deponendum. XVIII.

Insipiens esto cum tempus postulàt, aut res;
Stultitiam simulare loco, prudentia summa est.

Aliquando ponendum est supercilium, & remittenda severitas, ut in conviviis, in lusu deponenda persona sapientis, sumenda persona stulti, præsertim inter stultos: at ita ut stultum agas, non ut stultus fias; summa enim prudentia est servire tempori. *Loco)* id est, cùm est opportunum; ita *Terentius*, in loco verò laudo.

Neque prodigus neque avarus. XIX.

Luxuriam fugito, simul & vitare memento
Crimen avaritiæ; nam sunt contraria famæ.

Pugnant inter se luxus & avaritia, nam alterum est profusi, alterum sordidi: utrumque vitium juxta fugiendum est, utpote quod fœdam pariat famam; siquidem qui nimium parci sunt, audiunt κυμινοπρίσται, id est, cumini sectores, & σῦκα μέριζε, id est ficos divide, similiàque: qui luxu sua profundunt, nepotes & lurcones appellantur.

Loquaci parum credendum. XX.

Nolito quædam referenti credere semper:
Exigua est tribuenda fides, qui multa loquuntur.

Non statim fides habenda iis qui semper aliquid novi rumoris adferunt, dèque aliorum factis renunciant aliquid; parùm enim credendum iis qui multa loquuntur; propterea quòd huic vitio vanitas soleat esse admixta.

Ebrius vinum non accuset. XXI.

Quod potu peccas, ignoscere tu tibi noli,
Nam nullum crimen vini est, sed culpa bibentis.

Vulgus ità solet excusare sua peccata, Vinum in causa

fuit, bene potus hoc dixi. Verùm tibi ipsi imputa, non vino, quod tuo vitio noxium fuit, non suo.

Amicis consilia credenda. XXII.

Consilium arcanum tacito commune sodali :
Corporis auxilium medico commune fideli.

In rebus arcanis & tacendis cave nè quemvis consulas, sed eum duntaxat cujus fidem in tacendo perspectam habeas, ne non solùm non opituletur, sed lædat etiam & infamet. Neque enim corporis vitia cuivis aperias, sed medico notæ fidei qui celet & succurrat.

Successus malorum ne te offendat. XXIII.

Successus indignos noli (ta) ferre molestè ;
In bulget fortuna malis, ut ledere possit.

In hoc versu multi laborant: Quidem (S)didunt in *successus* : verum si tu relles *tu* dictionem plane hic supervacuam, nihil supererit scrupuli : Ne te crucier prosperitas quæ nonnunquam contingei indignis. Non enim illis favet fortuna, sed insidiatur, & illicit, ut posteà graviùs lædat. Futurus casus providendos. XXIV.

Prospice, qui veniant hos casus esse ferendos :
Num levius lædit quicquid prævideris ante.

Quicquid accidere potest homini, id antequam accidat tecum meditare, ut ne subitum sit, si acciderit. Minùs enim eruciant mala quæ non accidunt inoponare.

Animus in adversis spe fovendus. XXV.

Rebus in adversis animum submittere noli.
Spem retine : spes una hominem nec morte relinquit.

Cùm fortuna sævit sustine teipsum animi fortitudine, ac serva rebus secundis, nec ab iclas spem, quæ sola nec morienten relinquit. Quamdiu enim anima est, spes est. Ex in pyxide *Pandoræ* sola spes in labro hæsit. Item *Ovid.* Tiveri spe vidi, qui morituras erat.

Opportunitas cum contingit, tenenda. XXVI.

Rem tibi quam noscis aptem, dimittere noli :
Fronte capillata, post est occasio calva.

Quoties fortuna offert commoditatem aliquam, quæ tibi sit apta, statim arripe : Nam occasio frontem habet capil-

pillatam, ut ea parte teneri possit; verumsi semel se verterit, ab occipitio calva est, ut jam apprehendi nequeat; hoc est, oppertunitas cùm contingit, teneri potest; non redit autem cùm voles, si neglexeris. Hic admonendum illud, quod Græci fingunt de deo Καιρῷ de quo nos coprosè in Proverbiis.

Futura ex præteritis colligenda, XXVII.

Quod sequitur specta quodque imminet, ante videto;
Illum imitare deum qui partem spectat utramque.

Ex præteritis futura collige, ex preteritis benè súccesve gestis consilium cape, quo pacto futuris occurras. Exemplo *Jani* dei Romani, quem bifrontem fingebat antiquitas: quòd oporteat prudentem virum πρόσσω καὶ ὀπίσσω, id est, à fronte & à tergo (ut inquit Homerus) habere oculos; illud autem sequitur nos, quod præteriit, & à tergo est.

Vitæ ratio habenda. XXVIII.

Fortior ut valias, interdum parcior esto;
Pauca voluptati debentur, plura saluti.

Vitæ rationem moderare, magis ex salutis ac bonæ valetudinis ratione, quàm voluptatis. Non enim in morbo tantum oportet ab intemperantiâ cavere, verum etiam, cùm rectè valeamus, pariùs utendum est rebus omnibus, nempè somno, potu, cibo Venere, lusu, ne in morbum incidamus. Et non nihil dandum est voluptati, mulò plùs tamen saluti: qua perdita, pereunt simul & voluptates omnes.

Multitudini cedendum. XXIX.

Judicum populi nunquam contempseris unus
Ne nulli placeas, dum vis contemnere multos.

Nunquam optima placent multitudini. tamen sapientis est non pugnare solum advesus universos. Nam frustrà sapit, qui solus sapit, cum omnibus desipere videatur.

Valetudo curanda. XXX.

Sit tibi præcipuè, quod primum est, cura salutis.
Tempora ne culpes, cùm sis tibi causa doloris.

Ante omnia, bonæ valetudinis rationem habe. nè si tuâ intemperantiâ in morbum incideris, posteà pudore reji-

cias culpam in cœli insalubritatem aut soli, sicuti vulgus solet: nam plerique morbi nobis accidunt ex intemperantia vitæ.

Somnia non observanda. XXXI.

Somnia ne cures, nam mens humana quod optat
Cum vigilat sperans per somnum cernit id ipsum.

Quidam anxiè observant sua somnia, & ex his de futuris æstimant; cùm somnia dormientium nascantur ex affectibus vigilantium, neque significent quid sit eventurum, sed quod aliquando cogiraveris dormienti repræsentent.

DISTICHORUM DE MORIBUS LIB. III. PRÆFATIO.

Hoc quicunque velis carmen cognoscere Lector,
Hæc præcepta feres, quæ sunt gratissima vitæ:
Instrue præceptis animum, nec discere cesses:
Nam sine doctrinâ vita est quasi mortis imago.
Commoda multa feres: sin autem spreveris illud,
Non me scriptorem, sed te neglexeris ipse.

Hoc est proœmii loco, Absque ratione bene vivendi, vita non est vita, sed simulachrum mortis. Hoc carmen utilissima vitæ præcepta tradit, si studias agnoscere: sin spreveris, te ipsum contemperis, non scriptorem, siquidem tua res agitur, non illius.

Rectè agendo aliorum linguam nè timeas. I.

Cùm rectè vivas nè cures verba malorum;
Arbitrii nostri non est quid quisque loquatur.

Si malè de te loquuntur mali, cum tu nihil facias mali, esto contentus conscientiâ rectè factorum: nam in te situm est ut benè agas; non est in te situm quomodo de te loquatur hic aut ille.

Amici crimen celandum. II.

Productus testis, salvo tamen ante pudore,
Quantumcunque potes celato crimen amici.

Si citeris testis in crimine amici, celabis pro virili maleficium illius, ità tamen ut ipse non lædas famam tuam:

&

& tantum silentii dabis amicitiæ, quanquam parietur & fama tua, & testimonii religio.

Blandiloquentia suspecta. III.

Sermones blandos blæsosque cavere memento:
Simplicitas veri sana est, fraus ficta loquendi:

Veritatis simplex est oratio, insidiosa est blandiloquentia, proinde suspecta semper esse debet prudentibus.

Ignava vita fugienda. IV.

Segnititem fugito, quæ vitæ ignavia fertur:
Nam cum animus languet, consumet inertia corpus.

Ignava & otiosa vita fugienda est: nam torpor animi corpori quoque situm & languorem adducit; animi exercitatio corporis quoque valetudini confert.

Animus fessus relaxandus. V.

Interpone tuis interdum gaudia curis,
Ut possis animo quemvis sufferre laborem.

Animus seriis negotiis fatigatus, aliquando relaxandus est honestis ac moderatis voluptatibus, ut redintegratis viribus ad ferendos labores sufficiat. Nam, *Quod caret alterna requie durabile non est.*

Molo animo neminem reprehendas. VI.

Alterius dictum aut factum ne carpseris unquam,
Exemplo simili nè te derideat alter.

Quod in alios feceris, hoc in te fiet ab aliis. Si libenter reprehendas aliorum facta dictàve, tuo exemplo & alii in te utentur.

Hæreditas augenda. VII.

Quæ tibi sors dederit tabulis suprema notato,
Augendo serva; ne sis quem fama loquatur.

Quod tibi obvenit ex testamento tuorum, id serva, nè fias vulgo fabula. *Quæ sors suprema* (id est, hæreditas dederit tibi, *notato*) id est, inscribe tabulis testamentariis, vel *notata*) id est, scripta tabulis, ea *augendo serva*, id est, ità serva, ut augeas etiam: vulgus enim multa dicere solet in νεοπλούτους id est, in novas nactos divitias.

Senectus sit munifica. VIII.

Cum tibi divitiæ superant in fine senectæ,
Munificus facito vivas, non parcus amicis.

Est

Est vitium hoc senibus peculiare, utquò proprùs accedant ad mortem, hoc sint contractiores : (*superant*) id est, supersunt & abundant : (*in fine senectæ*) id est, in extremâ senecture, quam decrepitam vocant. Tum igitur dones, sed amicis, qui te foveant obsequiis.

Verba attendenda, non eos lequentis. IX.

Utile consilium dominus ne despice servi.
Nullius sensum, si prodest, temperis unquam:

Propter auctoris humiliratem non est contemnenda salubris sententia. Nec spectandum est quis dicat; sed quid dicatur.

Præsenti utendum fortuna X.

Rebus & in censu, si non est, quod fuit ante,
Fac vivas contentus eo quod tempora præbent.

Diminutâ fortunâ tuâ, non est utendum eodem splendore quo prius, sed contentus eris eo genere vitæ quod præsens fortuna tibi præber, & quod adest, boni consules.

Uxorspe dotis non ducenda. XI.

Uxorem fuge, ne ducas sub nomine dotis :
Nec retinere velis, si cœperit esse molesta.
(*Fuge*) id est, cave *ne ducas uxorem sub nomine dotis*, id est, dotis causâ. Et si duxeris doratam, ne dotis respectu eam retineas, si tibi gravis si, sed contempta dote, repudies, Quanquam id apud Christianos non habet locum.

Alieno sapere exemplo. XII.

Multorum disce exemplo, quæ facta sequaris,
Quæ fugias : vita est nobis aliena magistra.

Qui suis discunt periculis quid expediat, magno merce discunt: sapiens ex aliorum vita sumit vivendi consilium Hoc illi infamiam conflavit : cavebo nè quid simile faciam. Hoc illi benè cessit : imitabor.

Nihil ultra vires. XIII.

Quod potes, id tentes ; operis nè pondere pressus
Succumbat labor, & frustra tentata relinquas.

Prius expende vires tuas, quam aggrediare negotium, nè posteâ victus difficultate, turpiter relinquas quod temerè susceperi.

Con'en-

Consentire videtur, qui tacet. XIV.

Quod nosti haud rectè factum nolito tacere,
Ne videare malos imitare vel tacendo.

Noli dissimulare, si quid videris non rectè fieri: videberis enim probare cùm siles. Silentium enim aliquando consensus esse videtur.

Rigor favore temperandus. XV.

Judicis auxilium sub iniquâ lege rogato,
Ipsæ etiam leges cupiunt ut jure regantur.

Si premeris *iniquâ lege*, hoc est, durâ & inhumanâ, confugias ad judicis æquitatem; Non enim hoc est contra leges, sed ex mente legum, ut ad æquitatem rediganter & temperantur. Iniqua lex est, cùm summo jure contenditur: Veluti si pauper in vincula conjiciatur, quòd non alat patrè, cùm lex dicat, Liberi parētes alant, aut vinciātur. Aliquando lex durior est, ut terreor. In his judex, hoc est, Prætor, aut Princeps potest succurrere.

Feras quæ culpa tua pateris. XVI.

Quod merito pateris, patienter ferre memento:
Cumque reus tibi sis, ipsum, te judice, damna.

Incommodum, quod tua culpa tibi accidit, non imputabis alii, quam tibi, & cùm tibi sis conscius, damna te ipsum, tuiq; judex esto, & ea te pœna dignū existimato.

Multa legenda, sed cum judicio. XVII.

Multa legas facito, perlectis perlege multa;
Nam miranda canunt sed non credenda Poëtæ.

Multa quidem legas, sed cum judicio. Non enim omnia vera sunt, quæ legis apud Poëtas. Fortasīs pro *perlege* legendum est perline, hoc est, dele, & corrige, etiamsi *Planudes* vertit μετέρχεο.

Modestè in convivio loquendum. XVIII.

Inter convivas fac sis sermone modestus:
Nè dicare loquax, dum vis urbanus haberi.

In foro locus est eloquentiæ, in cubiculo silentii, in convivīis alternis ac moderatis sermonibus uti convenit, iisque venustis & amœnis. Quidam, dum humanitatem affectant, loquacitate molesti sunt reliquis convivis quibus non relinquunt loquendi spacium. Ira-

Iracundia uxoris non formidanda. XIX.

Conjugis iratæ noli tu verba timere,
Nam lachrymis ſtruit inſidias, dum fœmina plorat.

Uxores lachrymas habent in promptu; his expugnant viros. Admonet igitur ne quid commoveamur hujuſmodi lachrymis: fingunt enim eas ſæpenumerò, quo viros ſuos fallant, velut cum ſimulant ſe commoveri zelotypiâ ut ſuum adulterium diſſimulent, aut iratas ſe fingunt ei quẽ afflictim amant. Pro *noli tu* legendum arbitror, *nolito*.

Quæſitis utendum, non abutendum. XX.

Utere quæſtis, ſed ne videaris abuti:
Qui ſua conſumunt, cum deeſt, aliena ſequuntur.

Utere quæ parâſti, non abutere, ne profuſis bonis tuis, cogaris vel impudenter rogare aliena, vel ſerviliter ex alieno vivere, vel periculosè furari aliena.

Mors non formidanda. XXI.

Fas tibi proponas mortem non eſſe timendam,
Quæ bona ſi non eſt, finis tamen illa malorum eſt.

Mors vel ob hoc timenda non eſt, quòd finis eſt omnium hujus vitæ malorum.

Uxor loquax, ſi proba, ferenda. XXII.

Uxoris linguam, ſi frugi eſt, ferre memento:
Namque malum eſt nil velle pati, nec poſſe tacere.

In amicis leviuſcula quædam vitia ferenda ſunt, ſi alioqui probi fuerint; velut in uxore, ſi paulò ſit loquacior aut linguæ procacioris, ferendum eſt, ſi alioqui pudica eſt & *frugi*, hoc eſt, ſuo fungens officio, maximè quòd linguæ morbus ei ſe xui peculiaris eſt. Malus eſt is qui nihil virii ferre poteſt in aliis, præſertim cùm res facilis ſit tacere. Sic enim uxor deſinet obgannire, ſi nihil reſpondeas, quemadmodum ſolitus eſt *Socrates*.

Pietas erga parentes. XXIII.

Dilige non ægrè charos pietate parentes:
Nec matrem offendas, dum vis bonus eſſe parenti.

Pietas, amor, & cultus eſt erga parentes, patriam, Deum & ſi quis loco parentum eſt: quidam veluti legibus coacti, colunt parentes, non ex animo. *Dilige parentes charos*

pietate

pietate non ægra. Id est, non coactè neque gravatim: sed promptè & alacriter: Et si quid inciderit dissidii inter parentes, ità alteri obsequaris, ut alterum non offendas; sed pietas tua careat omni molestiâ.

DISTICHORUM DE MORIBUS LIB. IV. PRÆFATIO.

Securam quicunque cupis traducere vitam,
Nec vitiis hærere animum, quæ moribus obsunt;
Hæc præcepta tibi semper relegenda memento:
Invenies aliquid, in quo te utare magistro.

Et hoc proœmium est quarti libri. Si vis esse liber ab omnibus vitiis & nullius mali conscius vivere, hæc semper habeas præ manibus; in quibus aliquid invenies, in quo teipso magistro possis uti, hoc est, ut ipse regas ac modereris vitam tuam, adjutus his præceptis.

Divitiarum contemptus, I.

Despice divitias, si vis animo esse beatus;
Quas qui suspiciunt, mendicant semper avari.

Non jubet abjicere divitias, sed non magni facere: etenim qui has *suspiciunt*, hoc est, mirantur ac magni faciunt, dum non audent uti quæ possident, & semper aliquid accumulant, *semper mendicant*, hoc est, egeni sunt.

Vivere ad naturam optimum. II.

Commoda naturæ nullo tibi tempore deerunt,
Si contentus eo fueris quod postulat usus.

Si metiaris sumptus usu, hoc est, necessitate, non ambitione, neque voluptate, nunquam tibi deerunt commoditates naturæ, quæ paucis contenta est, cùm cupiditates immensum desiderant.

Res ratione agendæ. III.

Cum sis incautus nec rem ratione gubernes,
Noli fortunam, quæ non est, dicere cæcam.

Si res malè tibi succedunt tuapte negligentiâ, nè conferas culpam in fortunam, & illam cæcam appelles, cùm tu ipse magis parùm prospexeris. Potest accipi bifariàm, *quæ non est*, id est, quod nulla est, fingunt enim mortales hanc

hanc Deam, cùm nulla sit. Aut *Quæ non est*, subaudi cæca.

Amor pecuniæ ad usum. IV.

Dilige denarium, sed parcè dilige formam:
Quam nemo sanctus nec honestus captat habere.

Amare pecuniam ad usum, prudentis est: Amare ut formâ pascas oculos, avari ac dementis. Denarium volunt omnes formam soli mali captant.

In valetudine nè opibus parcas. V.

Cùm fueris locuples, corpus curare memento:
Æger dives habet nummos, sed non habet ipsum.

Cùm agitur de corporis valetudine, ne tum parcas divitiis tuis. Etenim qui morbo non succurrit, nè minuat pecuniam, is habet quidem nummos, at seipsum non habet, cùm malè valeat. Mavult nummos esse salvos quàm seipsum; & illis frui quàm seipso. Fortasse pro *sed* legendum *se*.

Castigatio paterna ferenda. VI.

Verbera cùm tuleris discens aliquando magistri:
Fer patris imperium, cùm verbis exit in iram.

Vapulâsti puer à præceptore, cum discres literas; multò magis ferre convenit, cùm pater te verbis objurgat Tulisti literatoris tyrannidem multò severiorem, feras & patris imperium, qui etiam cùm irascitur, tamen à verberibus temperat.

Certa & utilia agenda. VII.

Res age quæ prosant: rursus vitare memento
In quibus error inest, nec spes est certa laboris.

De quibus dubitas, ea ne feceris. Age illa ex quibus certa speratur utilitas. Rursus in quibus falli possis, & incertum est profuturá sint an nocitura, ab iis abstineas.

Libenter donandum. VIII.

Quod donare potes, gratis concede roganti:
Nam rectè fecisse boris in parte lucrorum est.

Dona libenter, si quid pores. Nam lucrum est, non damnum, quod contuleris in bonos: & beneficium dando accepit, qui digno dedit. Redit enim cum fœnore, quod probo viro benefecceris.

Suspicio

Suſpicio ſtatim expedienda. IX.

Quod tibi ſuſpectum eſt, confeſtim diſcute quid ſit:
Namque ſolem, primò quæ ſunt neglecta, nocere.

Quæ ſuſpicionem habent mali, ea noli negeligere; ſed ſtatim examina, & exquire cujuſmodi ſint. Nam initiis facillimè mederebis, ſi quid mali ſit: at neglecta creſcunt & maximè lædunt poſteà; veluti ſi ſuſpicarebis amicum alieniore eſſe in te animo, noli negligere quid ſibi velit, ſed excute unde hoc natum ſit: & ſi quid eſt ſtatim occurrete naſcenti malo.

Venus abſtinentiâ cohibenda. X.

Cùm te detineat Veneris damnoſa voluptas,
Indulgere gulæ noli quæ ventris amica eſt.

Cave nè duplices morbum tuum; unus enim ut cunque fertur, duo ſimul ferri non poſſunt. Amare damnoſares, damnoſa gula; quòd ſi pariter utroque laboras malo, ſupereſt ut mox ad egeſtatem redigaris. *Gulam* vocat ſtudium exquiſitorum ciborum, eámque dicit Veneris amicam quòd per eam venter ſaginatur tes & fama decreſcit.

Homo malus, fera peſſima. XI.

Cùm tibi proponas animalia cuncta timere:
Unum hominem tibi præcipio plus eſſe timendum.

Cùm tuâ ſponte putes omnes feras eſſe timendas, meo præcepto unum animal maximè timebis, nempe hominem. Nam nulla bellua magis homini nocet, quàm homo homini.

Sapientia fortitudini præferenda. XII.

Cùm tibi prævalidæ fuerint in corpore vires.
Fac ſapias, ſic tu poteris vir fortis haberi.

Si natura dedit vires corporis, non ſtatim vir fortis eris, niſi adjunxeris ingenii vim, hoc eſt, ſapientiam, quâ corporis robore recte uaris.

Amicus cordi medicus. XIII.

Auxilium à notis petito, ſi fortè laboras;
Nec quiſquam melior medicus quàm fidus amicus.

Corporis morbos aperi medico, animi morbos aperi fideli amico. Ille pharmacis ſanat, hic verbis. Aliter, Si

quid

quid morbi inciderit, magis amicum accerse, quàm me dicum.

Sacrificium, spiritus contribulatus. XIV.

Cum sis ipse nocens moritur cur victima pro te?
Stultitia est morte alterius sperare salutem.

Veteres credebant expiari scelus commissum mactatâ pecude, quæ nihil commiserat, & pro alieno peccato innocens dabat pœnas; cum is, qui pecavit, potiùs mactari debuerit quàm victima. Stultè autem sperabant alienam mortem sibi salutifore, cum sua quemque mala de suo dependere oporteat.

Amicus ex moribus diligendus. XV.

Cùm tibi vel socium vel fidum quæris amicum,
Non tibi fortuna est hominis, sed vita petenda.

Amicus quem velis adjungere, non æstimandus est à censu, sed ex moribus. Idem oportet fieri in uxoribus.

Avaritia vitanda. XVI.

Utere quæsitis opibus, fuge nomen avari:
Quid tibi divitiæ prosunt, si pauper abundas?

Frustrà parâsti divitias si partis uti non audes, & inter magnas opes vivis inops. Nihil enim refert habere, si quæ habes nihilo plus tibi prosunt, quàm ea quæ non habes.

Voluptas inimica famæ XVII.

Si famam servare cupis dum vivis, honestam,
Hæc fugias animo, quæ sunt mala gaudia vitæ.

Si cupis honestam tueri famam, noli amare voluptates inhonestas, nempe gulæ, libidinis, & similium.

Senem etiam delirum nè irriseris. XVIII.

Cùm sapias animo, noli irridere senectam:
Nam quicunque senex, sensus puerilis in illo est.

Cùm per ætatem vigeat ingenium tuum, & animi vis, noli deridere senectutem, quæ minùs animo valeat. Desipiscit enim omnis senex, & ad puerilem stultitiam redit. Ætatis igitur vitium ferendum, non ridendum est.

Opes fluxæ; ars perpetua. XIX.

Disce aliquid; non cum subitò fortuna recedit,
Ars remanet, vitamque hominis non deserit unquam.

Opes

Opes sæpenumerò subita fortuna eripit homini, véluti incendio, ferro, bello, naufragio: verùm ars eripi non potest. Hæc itaque certissima possessio est, quæ semper & ubique te possit alere.

Mores ex verbis cogniti. XX.

Omnia præsipicito tacitus quæ quisque loquatur:
Sermo hominum mores & celat, & indicat & idem.

Nulla res magis arguit & aperit vitam & ingenium hominis, quàm illius oratio: hoc est certissimum animi speculum. Igitur si vis hominem cujusmodi sit cognoscere, perpende tecum qualis sit illius oratio. Sermo indicat mores hominis, si loquatur ex animo: & celat idem, si vel taceat, vel dissimulanter loquatur.

Ars usu juvanda. XXI.

Exerce studium, quamvis perceperis artem:
ut cura ingenium, sic & manus adjuvat usum.

Ut evanescunt disciplinæ, nisi exercitatione confirmes; sic artificium opere confirmandum erit, ne excidat.

Vitæ contemptus. XXII.

Multum nè cures venturi tempora lethi:
Non timet is mortem qui scit contemnere vitam.

Si vis liber esse à metu mortis, disce vitam non magni facere. Et (quemadmodum eleganter docet *Aristoteles*) nullius rei jucunda fruitio est, nisi quam aliquo modo contemperis.

Discendum & docendum. XXIII.

Disce, sed à doctis, indoctos ipse doceto:
Propaganda etenim rerum doctrina bonarum.

Disce non à quovis, sed ab his qui possunt docere. Rursùs quod ab aliis didiceris, id aliis imperti. Utilium enim rerum scientia non est premenda, sed per manus tradenda. Bibendi ratio. XXIV.

Hoc bibe quod prosit, si tu vis vivere sanus:
Morbi causa mali est homini quandoque voluptas.

Ne biberis supra vires. Brevis enim illa bibendi voluptas sæpenumerò conciliat homini molestum & diutinum morbum.

Nè damnes quod probaveris. XXV.

Laudâris quodcunque palam, quodcunque probâris,
Hoc vide ne rursus levitatis crimine damnes.

Levis & inconstans videberis, si, quod aliquando coram multis laudâris, idem postea damnes: Quòd si mutâsti sententiam, fac sileas. Fortasse pro *vide*, legendum est *fuge*. *crimine*, id est, suspicione, & cum vituperio.

Circumspectus sis in utraque fortunâ. XXVI.

Tranquillis rebus quæ sunt adversa caveto:
Rursus in adversis melius sperare memento.

Nè securus sis, cùm fortuna tranquilla est, sed tempestatem cave. Rursus cùm fortuna sævit, animum sustine spe melioris fortunæ quæ successura sit. In secundis rebus timenda sunt adversa, nè sis supinus; in adversis speranda sunt lætiora, nè deficias animo.

Studio crescit sapientia. XXVII.

Discere nè cesses; cura sapientia crescit:
Rara datur longo prudentia temporis usu.

Juxta *Solonis* sententiam, O portet senescere semper aliquid addiscentes. Nam *(rara)* hoc est, singularis & eximia prudentia contingit *(longo usu)* id est, diuturnâ experientiâ ætatis. Quanquam mihi magis probatur, hic ut sit sensus; semper disce; studio crescit sapientia. Nam pauci sunt, qui prudentes evadunt experientiâ rerum; vel quia paucis contingit diu vivere, vel quia complures stultitiam non exuunt hac vitâ. Certissima ac brevissima ad sapientiam via est doctrina.

Parcè laudandum. XXVIII.

Parcè laudato: nam quem tu sæpe probâris,
una dies, qualis fuerit, monstrabit, amicus.

Nè laudes amicum effusiùs, cujus non feceris periculum: siquidem ille sæpiùs abs te laudatus, uno aliquo die declarabit alium fuisse se quàm tu prædicâras.

Discere nè pudeat. XXIX.

Nè pudeat, quæ nescieris, te velle docere:
Sive aliquid plus est, pudor est nil discere velle.

Quidam stulto quodam pudore malunt semper nescire quàm

quàm ſemel diſcere : cum ſcire pulchrum ſit, & pudendum nihil velle diſcere ; Ergo honeſtum velle.

Rebus utendum ad ſobrietem. XXX.

Cùm Venere & Bacchi lis eſt & juncta voluptas :
Quod latum eſt animo complectere, ſed fuge lites.

Excerpe quod ineſt boni : fuge quod adjunctum eſt mali. Exhilarat potatio, diſcutit curas, utere hac commoditate: ſed rurſus ebrietas incitat ad jurgia, hoc cave, Item Venus delectat : ſed habet ſua jurgia. Ama igitur abſque diſſidiis.

Triſtibus & tacitis non fidendum. XXXI.

Demiſſos animo, ac tacitas vitare memento :
Qua flumen placidum eſt, forſan latet altiùs unda.

Triſtes ac tacitos vita; videntur enim aliquid magni mali moliri ; quemadmodum cavendum eſt flumen ea parte quâ tranquillum eſt, nam illud profundiſſimum eſſe ſolet. Ità *Cæſar* magis metuebat *Brutum* & *Caſſium*, pallidos ac tacitos, quam *Antonium* ebrium.

Sors ſorti conferenda. XXXII.

Cùm tibi diſpliceat rerum fortuna tuarum,
Alterius ſpecta quo ſit diſcrimine pejor.

Quoties tædet te tuæ ſortis, confer eam cum aliorum fortunâ : & videbis te nihilo pejorem, hoc eſt, infeliciorem multis.

Ultra vires nihil aggrediendum. XXXIII.

Quod potes id tenta, nam littus carpere remis
Tutius eſt multo, quam velum tendere in altum.

Aggredere tuta magis quam magna. Tutius enim tutò navigare juxta littus, ac remis uti, quàm paſſis velis periclitari in fluctibus. Nec enim omnibus favent venti fortunæ.

Cum juſto iniquè non contendendum. XXXIV.

Contra hominem juſtum pravè contendere noli,
Semper enim Deus injuſtas ulciſcitur iras.

(*Noli pravè*) hoc eſt, malitioſè & datâ operâ, ac perversè contendere cum homine juſto. Nam Deus nunquam hoc relinquit inultum.

Fortuna utraque æquè ferenda. XXXV.

Ereptis opibus noli gaudere querendo,
Sed gaude potiùs tibi si contingat habere.

Si divitiæ contingant, gaude; si ereptæ fuerint, nolito cruciari, sed tunc utere philosophiâ. Neq; enim tantum boni habent, ut sit admodum dolendum, si perierint; neque rursus tantum mali, ut non sint libenter accipiendæ si fortè contigerint. Constat carmen esse depravatum: Arbitror legendum, *Noli mœrere querendo.* Porrò *querendo* non est a *quæro*, sed à *queror* deponenti verbo.

Ab amico quid ferendum. XXXVI.

Est jactura gravis, quæ sunt amittere damnis:
Sunt quædam quæ ferre decet patienter amicum.

Si verbulo lædat amicus, ferendum est. At damna rerum nemo potest æquo animo ferre. In his igitur cavendum nè lædamus amicum.

Tempori non confidendum. XXXVII.

Tempora longa tibi noli promittere vitæ.
Quocunque ingrederis, sequitur mors corporis umbra.

Nemo potest sibi longævitatem promittere: cùm mors hominem quocunque eat non aliter insequatur, quam umbra corpus. Fortasse legendum, *Corpus ut umbra.*

Deus quibus placandus. XXXVIII.

Thure Deum placa, vitulum sine crescat aratro;
Ne credas placare Deum, dum cæde litatur.

Non gaudet Deus morte pecudum, ergò thure litandum est ille, hoc est, re innoxiâ, & minimi sumptûs. At hodè plerique Christianorum, licèt apud hos sublatus sit mos immolandi pecudes, tamen Deum ac Divos sibi tantum non devinctos esse putant si eis gemmas, aurum, argentum, serica suspenderint, vel ostentanda tantùm, vel in luxum paucorum vertenda: imò memores hæc semper à sanctis fuisse contempta, & si fortè obtigerint, in egentium usus fuisse effusa.

A potentioribus læsus dissimula. XXXIX.

Cede locum læsus fortunæ, cede potenti:
Cedere qui potuit, prodesse aliquando valebit:

Qui

Qui rem habet cum proceribus, quoniam prodeſſe poſſunt in multis, neceſſe eſt, ut aliquando muſſet injurias id eſt, tacitus ferat. Lædunt enim aliquando potentes, & tyrannidem exercent. Hic igitur prudens illis debet cedere, ut poſteà per illos ſuis prodeſſe poſſit. Nam ſi reſiſtens reddiderit eos hoſtes, nec ſibi, nec ſuis prodeſſe poterit.

Caſtiga teipſum. XL.

Cùm quid peccâris, caſtiga teipſe ſulinde :
Vulnera dum ſanas, dolor eſt medicina doloris.

Ubi ſenſeris te alicubi peccâſſe, ſtatim pœnas ſumito de te ipſo, & noli tibi ignoſcere : tèipſum objurga, tibi ipſi laboris aliquid indicito. Nam, ut in ſanandis vulneribus dolor dolore ſanatur ; ſiquidem nè doleat vulnus, infundis acria quæ mordent: ſic iſta reprehenſio tametſi amara eſt, tamen ne detur vitio animi.

Amicus mutatus, non vituperandus. XLI.

Damnâris nunquam poſt longum tempus amicum.
Mutavit mores ; ſed pignora prima memento.

Si is, cum quo tibi fuit diutina conſuetudo, fortè mutatis moribus, alius eſſe cœperit, hoc debes tribuere veteri ne ceſſitudini, nè vituperes eum, etiamſi non eſt dignus qui ametur.

Beneficiorum collatio attendenda. XLII.

Gratior officiis quò ſis magè, charior eſto :
Nè nomen ſubeas, quod dicitur officiperdæ.

Ut ſis charus omnibus, eſto gratus *(Officiis)* id eſt, beneficiis & benemeritis. Inviſum enim apud omnes eſt nomen *officiperdæ*. Sic enim vocant eum, in quem collocatum officium perditur. Nihil enim tam perit, atque id quod confertur in ingratum.

Suſpicionem tolle. XLIII.

Suſpectus caveas, ne ſis miſer omnibus horis.
Nam timidis & ſuſpectis aptiſſima mors eſt.

Qui ſibi fingit periculum, is nunquam non miſer vivit. Nihil igitur huic aptius, quàm mors ; quandoquidem non poteſt jucundè vivere. *Suſpectus*, hic accipitur activè pro ſuſpicioſo.

Humanitas erga servos. XLIV.

Cùm fueris servos proprios mercatus in usus,
Et famulos dicas; homines tamen esse memento.

Sic utare servis tuis, licèt empti sunt, ut memineris homines esse, non pecudes: quòd empti sunt, fortunæ fuit; quòd homines sunt, in hoc tibi sunt pares.

Occasionem rei commodæ nè prætermittas. XLV.

Quam primùm rapienda tibi est occasio prima:
Ne rursus quæras quæ jam neglexeris antè.

Occasio, quàm ante dixit frontem habere capillatam, statim est arripienda: nè si se subduxerit, frustrà quæras postea quam priùs contempseras.

Non lætandum de repentino obitu. XLVI.

Morte repentinâ noli gaudere malorum.
Felices obeunt, quorum sine crimine vita est.

Si mali subitò moriantur, dolendum magis est quàm gaudendum. Gaudendum potius in morte bonorum, quorum mors felix est. Vel sic, si videris malos subitò tolli, noli gaudere. Contingit idem bonis & innocentibus, ut intelligas hoc casu accidere, non vindictâ numinis.

Pauper simulatum vitet amicum. XLVII.

Cùm conjux tibi sit, nec res, & fama laboret;
Vitandum ducas inimicum nomen amici.

Si pauper habueris uxorem quæ laboret famâ hoc est, de quâ homines malè loquuntur, *(ducas)* id est, existimes nomen amici vitandum esse, utpotè inimicum famæ tuæ: videberis enim prostituere uxorem hoc pretextu, & hoc nomine divites pauperum uxores captant. Tametsi potest & alius esse sensus nimiriùm hic: Si sit tibi uxor nè satis laurâ famáque secundâ, noli te dare in familiaritatem potentum, nè quid labis uxori tibíque contrahas.

Junge studium. XLVIII.

Cùm tibi contingat studio cognoscere multa,
Fac discas multa, & vites nescire doceri.

Quo plura didiceris, hoc plurâ stude cognoscere, nè videaris indocilis ullius rei.

Brevitas

Brevitas memoriæ amica. XLIX.

Miraris verbis nudis me scribere versus?
Hos brevitas sensus fecit conjungere binos.

Sententia nudis verbis explicanda est: meliùs enim meminimus quæ brevia sunt: Idcircò nudis verbis singula præcepta singulis Distichis complecti voluit, ut apertior esset & brevior.

DICTA SAPIENTUM E GRÆCIS

ut habentur, a nescio quo Græculo utcunque collecta, vel conficta potius, *Erasmo* interprete.

Periandri Corinthii.

Omnibus placeto.
Periculosa temeritas.
Semper voluptates sunt mortales; honores autem immortales.
Amicis adversâ fortunâ utentibus idem esto.
Lucrum turpe res pessima.
Infortunium tuũ celato. Nè voluptate afficias inimicos.
Veritati adhæreto.
Violentiam oderis.
Voluptati tempera.
Pietatem sectare.
A vitiis abstine
Supplicibus misericors esto.
Sapientum utere consuetudine.
Bonos in prætio habeto.
Probrum fugito.
Ea facito, quorum non possit pœnitere.
Quod justum est imitare.
Bene-meritos honora.
Calumniam oderis. (um.
Cum errâris, muta consiliu-
Omnibus teipsum præbe.
Magistratus metue.
Quicquid promiseris facito.
Age quæ justa sunt.
Principibus cede.
A jure-jurando abstine.
Laudato honesta.
Beneficium tepende.
Bona res quies.
Liberos institue.
Litem oderis.
Audi quæ ad te pertinent.
Responde in tempore.
Ne cui invideas.
Oculos modera re.

Spem fove.
Affabilis esto.
Diuturnam amicitiam custodi.
Concordiam sectare.
Ne loquaris ad gratiam.
Ne tempori credideris.
Ne quavis de re doleas.
Seniorem reverere.
Parcito tanquã immortalis,
Sperato tanquam mortalis.
Ne efferaris gloriâ.
Cede magnis.
Mortalia cogita.
Ne prior injuriam facias.
Mortuum nè rodito.
Consule inculpatè.
Teipsum ne negligas.
Mortem oppete pro patriâ.
Ex ingenuis liberos crea.
Arcanum cela.
Opportunitatem expecta.
Largire cum utilitate.
Dolorem fuge.
Amicis utere.
Delecta amicos.

Biantis.

In speculo teipsum contemplare, & si formosus apparebis, age quæ deceant formam: sin deformis, quod in facie minus est, id morum pensato pulchritudine.

De numine ne malè loquare, quid sit autem ausculta.
Audito multa, loquere pauca.
Priùs intellige, & deinde ad opus accede.
Ne ob divitias laudaris virum indignum.
Persuasione cape, non vi.
Compara in adolescentia quidem modestiam, in senectute verò sapientiam.

Pittaci Mitylenæi.

Quæ facturus es, ea nè prodixeris: frustratus enim rideberis.
Depositum redde.
A familiaribus in minutis rebus læsus feras.
Amico ne maledixeris.
Uxori dominare.
Quæ feceris parentibus, eadem à liberis expecta.
Desidiosus ne esto.
Ne contende cum parentibus, etiamsi justa dixeris.
Ne geras imperium, priusquàm parere didiceris.
Infortunatum nè irriseris.
Quæ fieri non possunt, cave nè concupiscas.
Ne festinaveris loqui.
Nosce teipsum.

Ante

Ante omnia venerare numen.
Parentes reverere.
Voluptatem coërce.
Inimicũ ne putes amicũ.
Inter amicos ne sis judex.
Ne lingua præcurrat mentem.
Legibus pare.
Ne quid nimis.
Audito libenter.
Inimicitiam solve.
Uxorem ducito ex æqualibus: ne si ex ditioribus duxeris, dominos tibi pares, non affines.

Cleobuli Lindii.

Ne sis unquam elatus.
Libros revolve.
Justè judicato.
A maledicentiâ temperato.
Parentes patientiâ vince.
Inferiorem ne rejicias.
Ne teipsum præcipites in discrimen.
Res amici diligas, & perinde serves ut tuas.
Quod oderis, alteri ne feceris.
Ne cui miniteris: est enim muliebre.
Citiùs ad infortunatos amicos quàm fortunatos proficiscere.
Lapis auri index: aurum, hominum.
Mendax calumnia vitam corrumpit.
Mendaces odit quisquis prudens ac sapiens.
Domûs curam age.
Liberos tibi charissimos erudi.
Bonis benefacito.
Suspicionem abjicito.
Beneficii accepti memento.
Aliena ne concupiscas.
Voto nihil pretiosius.

Chilonis Lacedæmonii.

Nosce teipsum.
Temperantiam exerce.
Tempori pare.
Multitudini place.
Moribus probatus esto.
Oderis calumnias.
Ne cui invideas mortalia.
Turpia fuge.
Justè rem para.
Sapientiâ utere.
Ne quid suspiceris.
Ne fueris onerosus.

Solonis Athenienſis.

Deum cole.
Amicis succurre.
Veritatem sustineto.
Legibus pareto.

Ira-

Iracundiæ moderare.
Malos odio prosequitor.
Parentes reverere.
Nemini invideto.

Né jurato.
Cogita quod justum est.
Virtutem laudato.

Thaletis Milesii.

Principem honora.
Similis tui sis.
Quod adest, boni consulito.
Gloramiam sectare.
Pacem dilige.

Susurronè ex ædibus ejice
Amicos probato.
Nemini promittito.
A vitiis abstineto.
Vitæ curam age.
Laudatus esto apud omnes.

DICTA SAPIENTUM EX AUSONII Carmine, atque in his extrema sententia fere semper est gemina & Disticho comprehenditur.

Periandri, Carmine Phaleucio.

Nunquam discrepat utile à decoro.
Id est, nihil utile quod non est honestum.
Plùs est sollicitus, magis beatus.
Id est, quo quisque ditior, hoc magis sollicitus vivit.
Mortem optare malum, timere pejus.
Miser est, qui tedio vitæ mortem optat: sed miserior qui semper timet mortem.
Faxis ut libeat, quod est necesse,
Quod necesse est facere, fac ut libenter facias.
Multis terribilis, caveto multos.
Quem multi timent, is multos timeat necesse est.
Si fortuna juvat; caveto tolli.
Si fortuna tonat, caveto mergi.
Ne extollaris fortunæ prosperitate, In rebus adversis ne frangaris animo.

Biantis

Biantis, Carmine Heroico.

Quænam summa boni? Mens quæ sibi conscia recti.
Id est, quid optimum? Animus benè sibi conscius.
Pernicies homini quæ maxima? Solus homo alter.
Id est, homini maxima pernicies est ab homine.
Quis dives? Qui nil cupiat. Quis pauper? Avarus.
Dives est, non qui multa possidet, sed qui suâ sorte contêtus est. Avarus omnis pauper est, qui, quod habet, non habet.
Quæ dos matronis pulcherrima? Vita pudica.
Mulier, etiam pauper, indotata non est, si casta est.
Quæ casta est? De qua mentiri fama veretur.
Casta non est, de quâ fama turpiter loquitur.
Quod prudentis opus? Cùm possit, nolle nocere.
Quod stulti proprium? Non posse & velle nocere.
Proprium prudentis est, etiam cùm possit, nolle tamen ulcisci. Malus, etiam cùm non possit, optat tamẽ lædere.

Pittaci, Carmine Jambico Trimetro.

Loqui ignorabit, qui tacere nescit.
Ejusdem est artis, rectè tacere, & rectè loqui.
Bono probari malo quàm multis malis.
Non refert quàm multi laudent te, sed quales; nam ab improbis laudari, vituperari est.
Demens superbis invidet felicibus.
Stultitiæ est cruciari felicitate malorum, quasi in vulgaribus bonis sit sita felicitas.
Demens dolorem videt infelicium.
Æquè stultum est gaudere calamitate malorum, quasi non ante fuerint infelices.
Parcto legi quisquis legem sanxeris.
Quod aliis præscripseris, ipse servato.
Plures amicos re secundâ compares.
Paucos amicos rebus adversis probes.
Prospera fortuna conciliat multos amicos: at reflante fortunâ pauci manent, sed sinceri.

Cleo-

CLEOBULI, Carmine Aſclepiadeo.

Quantoplùs liceat, tantò libeat minùs.

Quo potentiores, hoc magis cave ne quid pecces: & quò plus tibi permittunt homines ob principatum, hoc ipſe minùs permittas tibi.

Fortunæ invidiâ eſt immeritus miſer.

Cùm bonis malè eſt, fortunæ imputatur, cùm ea ſæpè magnarum ſit culpa.

Felix criminibus nullus erit diù.

Felicitas malo parta, non eſt diuturna.

Ignoſces aliis multa, nihil tibi.

In alios lenis eſto, in teipſum ſeverus.

Parcit quiſq; bonis, prodere vult bonos.

Qui bonos viros tradit in manus bonorum, is ſervat, non perdit quos prodit. Quanquam ſuſpicor legendum.

Parcit quiſque bonis, perdere vult malos.

Ut ſit ſenſus, Qui malos ac nocentes afficit ſupplicio, is miſeretur bonorum & innocentium, quos ab horum violentia liberat. Et *(quiſque)* poſitum eſt pro *(quiſquis.)*

Majorum meritis gloria non datur:
Turpis ſæpè datur fama minoribus.

Laus parentum non tribuitur poſteris: at probra parentum ſæpè objiciuntur liberis.

CHILONIS, CARMINE CHORIambico, ex Choriambis tribus & Amphibracho, videtur Sotadicum.

Nolo minor me timeat, deſpiciatve major.

Sic eſt moderanda vitæ ratio, ut nec inferioribus ſis formidini, quod eſt tyrannicum; nec ſuperioribus contemptui, quod eſt abjectæ fortunæ. *Vive memor mortis, immemor ut ſis ſalutis.*

Sic fuge turpia, quaſi hodie moriturus: Sic cura honeſta ſtudia, quaſi ſemper victurus. Quando hic verſus depravatus eſt, ſuſpicor ità legendum. *Vive*

Vive memor mortis, ut sis memor & salutis. Aut sic;
Vive memor mortis, nè sis immemor & salutis.
Tristia cuncta exuperes, aut animo, aut amico.
In rebus adversis, aut amici consuetudine pelle mœrorem, aut animo te sustine.
Tu benè si quid facias, non meminisse fas est.
Benefacta tua prædicent alii.
Grata senectus homini, quæ parilis juventæ:
Illa juventus gravior, quæ similis senectæ.
Florida senectus simillima est adolescentiæ: morosa juventus simillima est senectuti.

SOLONIS, Carmine Trochaico.

Dico tunc vitam beatam, fata cùm peracta sunt.
Nemo beatus, nisi qui feliciter diem obierit:
Par pari jugato conjux; dissidet, quod impar est.
Firmissima est amicitia quæ inter pares coiit.
Non erunt honores unquam fortuiti muneris.
Honos vertus virtutis est præmiũ, non munus fortunæ
Clam coarguas propinquum, sed palàm laudaveris.
Amicum laudato palàm, sed errantem occultè corripe.
Pulchrius multò paravi, quàm creari nobilem.
Clarior est nobilitas quam ipse tuis virtutibus tibipariris, quàm quæ ex majorum imaginibus contigit.
Certa si decreta fors est, quid cavere proderit?
Sive sunt incerta cuncta, quid timere convenit?
Si fatum vitari non potest, quid prodest præscísse? sin incertum, stultũ est timere quod an eventurũ sit, nescias.

THALETIS, versu pentametro.

Turpe quid ausurus, te sine teste time.
Quod apud alium puderet facere, ne solus quidem ausis facere, veluti teipso teste.
Vita perit, mortis gloria non moritur.
Etiam post mortem vivit gloria benefactorum:
Quod facturus eris, dicere sustineris.
Sile, si quid est in animo facere, nè quis impediat.

Crux

Crux est, si metuas, vincere quod nequeas.
Auget sibi molestiam, qui timet quod vitari non potest.
Cùm verè objurgas, sic inimice juvas.
Præstat veri carpi ab animico, quàm falsò laudari ab amico.
Nil nimiùm, satis est, nè sit & hoc nimium.
Ne quid nimis: nam modus omnibus in rebus est optimus.

Sequuntur *Mimi Publiani* ab Erasmo castigati & elucidati.

ERASMVS ROETROD. Lectori. *S. D.*

IN hos depravatissimè scriptos reperi commentariolos longe prodigiosiores quàm in Catonem, qui neque cœlum neque terram attingerent, & tamen accuratissimè depictos, ceu rem sacram. O seculum illud infelix! Sunt plerique Scenarii Jambici, sed Latinæ comœdiæ libertatem non fugientes: si quod diversum genus inciderit, annotabimus. Cæterùm, qui scire volet à quàm portentosis mendis hos Mimos vindicaverimus, is conferat cum iis quos ante nostram editionem habebant vulgati codices. Vale Lector & fruere.

ALium est omne, quicquid optando evenit.
Sensus est, id quod nostro studio paratur, verè nostrum est: quod votis contingit, alienum est: nempe quod fortuna possit accipere.
Ab alio expectes, alteri quod feceris.
Qualis fueris in alios, tales alii futuri sunt in te.

Animus

Animus veteri qui scit, scit tutò aggredi.

Qui intelligit periculum, is novit cavere periculum: temeritas autem periculosè rem aggreditur, quia nescit timere.

Auxilia humilia, firma, consensus facit.

Concordia fortia facit, etiam quæ sunt imbecilla: contrà, discordio maximas opes debilitat.

Amor animi arbitrio sumitur, non ponitur.

Nobis in manu est, non incipere amare: ubi cœperis, jam illi servus es, nec potes excutere cùm velis.

Aut amat aut edit mulier: nihil est tertium.

Mulier nimis est vehemens in utramque partem, animal affectibus obnoxium. Quanquam hujusmodi viros etiam non paucos reperias, nimis in utramque partem vehementes.

Ad tristem partem strenua suspicio.

Qui parùm sunt felices, magis laborant suspicione: Vel sic, suspicio plerumq; vergit in partem deteriorem. *Strenua* hic citam ac propensam significat.

Ames parentem, si æquus est: si aliter, feras.

Bonum parentem ama: difficilem tolera, vel ob hoc, quia pater est. *Æquus* dixit, pro commodo & humano.

Aspicere oportet, quod possis deperdere.

Serva quod nolis perire: Oculus autem, hoc est, præsentia domini, optimus rei custos.

Amici vitia si feras, facis tua.

Tibi imputabitur quicquid peccat amicus, cùm non admoneas.

Aliena homini ingenuo acerba est servitus.

Aliis servire, durum est ei qui liber sit natus, & aliis imperare solitus.

Absentem ledit cum ebrio qui litigat.

Mens enim ebrii non adest, cùm quâ loquendum est: Itaque perindè est ac si non adesset ipse.

Amans ratus multa mentitur sibi.

Multa enim cōstituit inanimo, quæ nō præstat posteà.

Ego illam, quæ me? quæ illum?

Avarus

Avarus ipse miseriæ causa est suæ.

Nam suâ sponte & volens pauper est.

Amans quid cupiat, scit; quid sapiat, non videt.

Amans sine judicio cupit, nec expendit salubre sit an pernicioſum id quod cupit.

Amans quod suspicatur vigilans somniat.

Qui amant, ipsi sibi omnia fingunt; & inani spe sibi blandiuntur.

Ad calamitatem quilibet rumor valet.

Tristia facilè sparguntur in vulgus; quæ recta sunt & honesta, vix creduntur.

Amor extorqueri non potest, elabi potest.

Amor non potest subitò vique expelli, sed paulatim potest elabi.

Ab amante lachrymis vedimas ivacundiam.

Amans iratus lachrymis placatur.

Apertè mala cùm est mulier, tum demùm est bona:

Fucatum & fraudulentum animal est mulier, eáque minimè noxia cùm palàm est mala. Indicat nullam esse bonam.

Avarum facilè capias, ubi non sis idem.

Avarum non potest ferre avarus. Vel, facilè fallas avarum, nisi sis idem quod ille est, id est, avarus & ipse.

Amare & sapere vix Deo conceditur.

Non est ejusdem, amare & sanæ mentis esse. Perinde quasi velis cum ratione insanire, quemadmodum habet *Terentius.*

Avarus nisi cùm moritur, nihil rectè facit.

Etenim cùm moritur, tum demùm permittit alios suis opibus frui.

Astutè dum celatur, se ætas indicat.

Senectus celari non potest. Nisi fortè sic legendum est. *Astu crimen celatur, ætas indicat.* Tempus enim aperit omnia.

Avarus damno potius quàm sapiens dolet.

Sapiens non cruciatur damnis rerum, sed is qui magni facit pecuniam.

Avaro

Avaro quid mali optes, nisi ut vivat diu.

Propterea quòd miserrime vivat. Summum igitur malum optat avaro, qui optat diutinam vitam.

Animo dolenti nihil oportet tradere.

Quàm diù doles, nè quid tibi ipsi fidas; nihil enim sani suadet dolor: expecta donec resîdat ægritudo, tum statue quid velis loqui aut facere.

Alienum nobis, nostrum plus aliis placet.

Suæ quemque sortis pœnitet. Aliena miratur verbis duntaxat; cæterum si ad rem ventum sit, pauci velint cum aliis commutare.

Amare juveni fructus est, crimen seni.

Amor voluptas est in juvene; scelus in sene, non voluptas.

Anus cum ludit, morti delicias facit.

Anum vicinam morti non decet lusus; videtur enim mortem delectare velle.

Amoris vulnus, idem qui sanat, facit.

Desiderii vulnus sanat idẽ, qui facit, si sui copiã facit. Allusit ad *Telephi* fabulam.

Ad pœnitendum properat, citò qui judicat.

Nè statim pronuncies: nam præcipitati judicii sæpè pœnitet.

Amicos res opimæ parant, adversæ probant.

Et hoc carmen depravatum est, fortè sic legendum. *Amicum opimæ res parant, tristes probant* Secunda fortuna conciliat amicos, adversa explorat, ficti sint an veri.

Aleator quantò in arte est melior, tantò est nequior.

Hoc est carmen Trochaicum. In malâ re quò magis excellis, tantò sceleratior es: veluti miles quò melior est, hoc vir nequior.

Arcum intensio frangit, animum remissio.

Arcus frangitur, si nimiùm tendas. Animi vires augentur exercitatione, ocio franguntur.

Bis est gratum quod opus est, ultrò si offeras.

Beneficium precibus extortum, magnam gratiæ partem perdidit: quod ultrò oblatum est, id bis gratum.

Beneficium dare qui nescit, injustè petit.

Non debet uti beneficiis aliorum, qui ipse nemini bene facit.

Bonum est, fugienda aspicere alieno in malo.

Idem *Plautus. feliciter sapit, qui alieno periculo sapit.*

Quid tibi sit fugiendum, id discas non tuo malo, sed ex aliorum malis exemplum sumito.

Beneficium accipere, libertatem vendere est.

Felicius est dare quàm accipere: perdit enim libertatem, quisquis utitur alterius beneficio.

Bona nemini hora est, ut non alicui sit mala.

Nulla fortuna secunda est, quæ non alicujus malo contingat.

Bis cuique mori est, alterius arbitrio mori.

Mortem naturalem a quiore animo ferunt homines, adactum graviùs.

Beneficia plura recipit, qui scit reddere.

Ingratis nemo plura committit; quos experimur gratos, in hos majora conferimus.

Bis peccas, cùm peccanti obsequium accommodas.

Nam & illũ adjuvas, & te ejusdem malefacti reũ facis.

Bonus animus laesus graviùs multò irascitur.

Lenis animus cùm incãdescit, vehemẽtiùs cõmovetur.

Bona mors est homini, vitæ quæ extinguit mala.

Miseris mors est optanda quoque, ut quæ finem adferat malorum.

Beneficium dando accepit, qui digno dedit.

Hunc versum nominatim citat *Aulus Gellius* inter Mimos Publianos.

Blanditiâ, non imperio, fit dulcis Venus.

Jucundum est, cùm ex animo quis redimatur non cùm extorquetur mulieris obsequium.

Bonus amicus errantem errori obsequium accommodat.

Qui probus est ipse nunquã alteri peccanti assentitur.

Beneficium se dedisse qui dicit, petit.

Commemoratio beneficii data, est reposcentis gratiam.

Conjunctio animi maxima est cognatio.

Arctiùs

Arctiùs alligat mutua benevolentia, quàm affinitas sanguinis. Fortè versiculus hic ità legendus est.

Benevolus animus maxima est cognatio.

Nam & hoc modo carmen constat, & in hac litera, nempè B reperiebatur.

Beneficium sæpè dare, docere est reddere.

Qui sæpius benè meretur de aliquo, is provocata à gratitudinem quadam pertinacia benefaciendi.

Bonitatis verba imitari, major malitia est.

Qui malus est & benè loquitur, is pluſquã malus est.

Bona opinio hominũ tutior pecuniâ est.

Tutius est habere bonam famam, quàm divitias.

Bonum, tametsi supprimitur, non extinguitur.

Veritas & justitia premi possunt ad tempus, sed emergunt posteà.

Bis vincit, qui se vincit in victoriâ.

Qui moderatè utitur victoriâ, bis vincit, primũ hostẽ, deindè animum.

Benignus etiam dandi causam cogitat.

Qui liberalis est, non expectat ut rogetur, sed ultrò quærit occasionem largiendi.

Bis interimitur, qui suis armis perit.

Magis nobis dolet calamitas, cujus ipsi ministravimus occasionem. Veluti si quis hominem evehat ad magistratum, à quo posteà subvertatur.

Bene dormit, qui non sentit quàm malè dormiat.

Cum abest sensus mali, nihil est mali. Veluti si quis alto somno obrutus, non sentiat incommoditatem strati.

Bonorum crimen est officiosus miser.

Si calamitosus est, qui rectè vivit, hoc imputatur virtuti, cui dicunt adversari fortunam. Vel sic; Quum eget necessariis vir probus, in dedecus vergit bonorum virorum, qui virtutis non habeant honorem.

Bona fama in tenebris, proprium splendorem obtinet.

Decus rectè factorum non potest obscurari; lucet enim in ipso pectore; si non respondet opinio populi.

Benè cogitata si excidunt, non accidunt,

Quod rectè proposueris, etiamsi ad tempus excidit, animo tamen non omninò petit.

Bene perdit nummos, judici cum dat nocens.

Qui corrumpit judicem pecuniâ, cùm sit nocens, perdit eam, sed suo bono: proindè benè perdit.

Bonis nocet, quisquis pepercerit malis.

Fit injuria bonis, cùm impunitas datur malis. Pauciores enim boni futuri sunt, si liceat impunè malos esse.

Bono justitiæ proxima est severitas.

Severitas enim est justitiâ rigidior & exactior, vergens tamen ad clementiam.

Bonum apud virum citò mortur iracundia.

Apud malos viros ira tardissime senescit; apud bonos, citò.

Bona turpitudo est, quæ periculum indicat.

Aut sic: *Quæ periculum vindicat.* Satius est pudere, quàm pigere: pudor utilis est, per quem arcemur ab his quæ periculosè fecerimus.

Bona comparat præsidia misericordia.

In alios misericors, meretur ut in ipsum faventes sint alii, si quid adversi acciderit.

Bonarum rerum consuetudo pessima est.

Vilescit quòd consuetū esse cœperit. Bonis rebus nihil debet esse charius. Charum est autem, quod rarum est.

Beneficium digni ubi das, omnes obligas.

Virtuti enim datur, non homini. Et tuo beneficio bonus in cæteros omnes utitur.

Crudelis in re adversa est objurgatio.

Consolandus est amicus, non objurgandus, in rebus afflictis.

Cavendi nulla est dimittenda occasio.

Nunquam satis caveris. Aliquando nocendi est omittenda occasio, cavendi nunquam.

Cui semper dederis, ubi neges, vapere imperas.

Qui adsueverit semper accipere, is putat jam sibi deberi quod datur, adeò ut si negâris, paratus sit eripere vi. Hoc ad magnates peculiariter attinet.

Crudelem

Crudelem medicum intemperans æger facit.

Ægroti intemperantia facit, ut medicus cogatur ad duriora remedia descendere, nempè sectionem, aut ustionem & similia.

Cujus mortem amici expectant, vitam oderunt.

Ejus vita fuerit invisa oportet, cujus amici mortem optant.

Cum inimico nemo in gratiam citò redit.

Non est statim fidendum inimico. Facilè dissolvitur benevolentia, at non facile sarcitur. Et ira omnium tardissime senescit.

Citiùs venit periculum quod contemnitur.

Magis nocet periculum his qui negligunt, quàm qui cavent.

Casta virum matrona parendo imperat.

Pudica uxor hoc imperat obsequio suo, ut quicquid velit, faciat maritus, & magis imperat cùm obsequitur, quàm cum exigit.

Citò ignominia fit superbi gloria.

Arrogantiam semper sequitur infamia; & qui insolenter utitur gloriâ, incidit in ignominiam.

Consilio melius vincas quàm iracundia.

Ira præceps est, prudentia sedata. Hâc citiùs efficies quæ voles, quam violentiâ & ferociâ.

Cuivis dolori remedium est patientia.

Omnis dolor lenitur patientiâ. Alia aliis malis sunt remedia, at patientia commune est malorum omnium lenimentum

Cum vitia prosunt, peccat qui rectè facit.

Cùm expediat esse malos, tum nocet esse bonos. Et cùm præmium est malefactis, tum benefactis pœna est.

Contemni est levius quàm stultitia peccati.

Satius est contemni ob virtutem, quàm stultum quid agere.

Comes facundus in viâ pro vehiculo est.

Et hic versus citatur ab *Aulo Gellio*. Jucundus confabulator facit, ut non sentias viæ tædium, perinde ac si vehiculo porteris.

Citò improborum læta in perniciem cadunt.

Non est diuturna malorum felicitas.

Crimen relinquit vitæ, qui mortem appetit.

Videtur accusare vitam suam, qui mortem appetit.

Cui plus licet, quàm par est, plùs vult quàm licet.

Hunc versiculum adscripsi ex *Gellio* Cui plus permittitur quàm æquum est, is plùs sibi sumit quam oportet.

Hoc convenit in tyrannos & uxores.

Damnare est objurgare cùm auxilio esse opus.

Cum amicus afflictus eget auxilio, tum objurgare non est officiosum, sed damnare est. Primùm exmendus est calamitati, posteà objurgandus, quòd suâ culpâ in eam inciderit.

Discipulus est prioris posterior dies.

Quotidianâ tamen experientiâ reddimur prudentiores.

Diù apparandum est bellum ut vincas celeriùs.

Qui in aggrediendo nimium properant, aliquando tardius conficiunt. Mora in apparando non dispendium est, sed lucrum ad negotium citò conficiendum.

Dixeris maledicta cuncta, quum ingratum hominem dixeris.

Ingratitudo omnia vitia in se complectitur, nullum igitur convitium dici potest contumeliosius. Versus est Trochaichus.

De inimico nè loquare malum, si cogites.

Si cogites nocere inimico, cave loquaris malè, cavebit enim ille. Stultum est igitur malè dicere. Nam si amicus est, iniquè facis: sin inimicus, minùs illi nocebis.

Deliberare utilia, mora tutissima est.

Tutissimum est esse lentas consultationes. Nam præcipitata consilia plerumque sunt inauspicata.

Dolor decrescit, ubi quo crescat, non habet.

Quum malum venerit ad summum tum necesse est ut fiat remissius.

Dedisce flere fœminam, est mendacium.

Id est, fœmina nunquam hoc dedisceret.

Discordiâ fit charior concordia.

Amantium iræ amoris redintegratio est.

De-

Deliberandum est diù, quod statuendum est semel.

De quo non potes nisi semel statuere, veluti de matrimonio, de sacerdotio, de hoc diu deliberandum est, priùs quàm aggrediaris.

Difficilem oportet aurem habere ad crimina.

Ne facile credâs accusanti quempiam.

Dum vita grata est, mortis conditio optima est.

Tùm optimum est mori, cùm adhuc dulce est vivere.

Damnum appellandum est, cum malâ famâ lucrum.

Lucrum cum jacturâ famæ, damnum est, non lucrum.

Ducis in consilio posita est virtus militum.

Fruſtrà sunt fortes milites, ni ducis prudẽtia regantur.

Dies quod donat, timeas; citò raptum venit.

Quod subitò contingit, subitò solet auferre fortuna. Fortasse (*teneas*) legendum, pro (*timeas.*)

Dimissum, quod nescitur, non amittitur.

Non est damnum quod non sentis.

Etiam innocentes cogit mentiri dolor.

In tormentis sæpè mentiuntur & innocentes, adacti cruciatu.

Etiam peccato rectè præstetur fides.

Adeò servanda est fides, ut etiam malis in rebus aliquando præstanda sit.

Et jam celeritas in desiderio mora est

Cupienti etiam festinatio videtur mora.

Ex vitio alterius sapiens emendat suum.

Ex alienis erratis sapiẽs colligit, quid sit sibi cavendũ.

Et deest & supersest miseris cogitatio.

Deest, quia non vident, quo pacto possint mederi malis: & supersest, quid intelligunt, quid debuerint cavere, sed serò.

Etiam oblivisci quod scis interdum expedit.

Quædam hujusmodi sunt, ut sint dedisscenda. Legi poterat *quod sis*, ut sit sensus, Expedit aliquoties meminisse magis, quid præsens tempus & res postulet, quam tuæ dignitas.

Ex hominum quæstu facta fortuna est dia.

Studium lucri facit, ut fortuna credatur esse Dea, quæ faveat. Aut (*ex questu*) id est, querimoniis; Nam illi imputant, si quid acciderit.

Effugere cupiditatem, regnum est vincere.

Vincere avaritiam aut iram, plus est quàm regnum.

Exuli ubi nusquam domus est, sine sepulchro est tanquam mortuus.

Opinor ità legendum.

Cui nusquam domus est, sine sepulchro est mortuus.

Id est, Exul qui nusquam habet domum, perindè est ut mortuus insepultus, aut cui non est sepulchrum, exilium enim mors est civilis.

Etiam qui faciunt, odio habent injuriam.

Nolunt sibi fieri injuriam nec ii, qui faciunt aliis.

Eripere telum, non dare irato decet.

Irato non est danda occasio nocendi, sed potiùs adimenda.

Se denegare patriæ, exilium est pati.

Sic enim versiculum hunc mutavimus. Qui latet & non versatur in republicâ, is suâ sponte exul est.

Etiam capillus unus habet umbram suam.

Nihil est tam minutum, quod non possit aliquid.

Ehcu quàm miserum est, fieri metuendo senem?

Miserrimum est consenescere metu mali, quod nondum advenerit.

Etiam hosti est æquus qui habet in consilio fidem.

Qui sequitur quod dictat fides, non quod dolus, is etiam hostibus erit æquus.

Excelsis multò facilius casus nocet.

Ex alto cadentibus periculosior est, ac facilior ruina. Ità periculosiùs dejicimur ex altâ fortunâ.

Fidem qui perdit, quò se servet in reliquum?

Qui perdit pecuniam, habet in quod se servet; qui fidem, nihil habet, in quod se serve.

Fortuna cum blanditur, captatum venit.

Insidiatur fortuna, cùm blanda est; ita tum maximè habenda est suspecta, cùm maximè prospera est.

For-

Fortunam citiùs reperias, quàm retineas.

Difficillimum est retinere fortunam, nè mutetur; & major virtus est tuerì parata, quàm parare.

Formosa facies, muta commendatio est.

Favetur enim formosis, etiamsi nihil dicant.

Frustrà rogatur, qui misereri non potest.

Qui non potest mollescere precibus, quid opus est hunc rogare?

Fraus est accipere quod non possis reddere.

Dolus est accipere beneficium à quoquam, cui non possis tantundem reddere.

Fortuna, nimiùm quem fovet, stultum facit.

Magnæ felicitatis comites, sunt stultitia & arrogantia.

Fatetur facinus, qui judicium fugit.

Qui detrectat judicium, indicat sibi malè conscium esse.

Felix improbitas, optimorum est calamitas.

Quoties fortuna favet improbis, hoc fit calamitate, & malo optimorum.

Feras, non culpes, quod vitari non potest.

Hic versus nominatim citatur a *Gellio*. Quod mutari corrigique non potest, id tacite ferendum est, non vituperandum.

Futura pugnant, ut se superari sinant.

Sic instant futura mala, ut tamen vinci vitarique possint prudentiâ.

Furor fit læsa sæpiùs patientia.

Et hoc carmen citatur à *Gellio*. Lenes cùm sæpiùs provocantur, tandem irritati graviùs irascuntur; quia rariùs & seriùs commoventur.

Ficta citò ad naturam redierint suam.

Simulata non diù durant. Et juxta *Flaccum*.

Naturam expellas furcâ, tamen usque recurret.

Ordo carminis inversus est.

Citò ad naturam ficta redierint suam.

Fidem qui perdit, nil potest ultrà perdere.

Omnia perdidit, qui fidem perdidit.

Facilitas animi ad partem stultitia rapit.

Facilè

Facilè adducitur ad vitia, qui facili est animo, ut *Mitio* ille Terentianus, qui ob facilitatem sexagenarius novus factus est maritus.

Fides ut animæ, unde abiit, nunquam eò redit.

Ut vita semel amissa, nunquam revertitur: sic nec fides, juxta illud, Qui semel scurra, nunquam bonus paterfamilias.

Fidem nemo unquam perdit, nisi qui non habet.

Pecuniam non perdit, nisi qui habuit. At fidem is dicitur perdidisse, qui non habuit: id est, qui perfidus fuit.

Fortuna obesse nulli contenta est semel.

Nullum malum venit sine incursu alterius mali.

Fulmen est, ubicum potestate habitat iracundia.

Versus est Trochaicus: potens cùm iratscitur, fulminat, non iratscitur.

Frustra cum ad senectum ventum est, repetes adolescentiam.

Et hic Trochaicus est: non licet rejuvenescere. Proindè senes tractanda sunt senilia.

Falsum maledictum, malevolum mendacium est.

Qui convitiatur & mentitur, is malitiosè mentitur.

Fœminæ naturam regere, desperare est omnium.

Omnes desperant se posse regere mulieris ingenium.

Fer difficilia, ut facilia leviùs feras.

Exerce te rebus difficilioribus, ut alia faciliùs feras.

Fortuna nulli plùs quàm consilium valet.

Consilium plùs efficit, quàm felicitas.

Fortuna vitrea est, quæ cùm splendet, frangitur.

Vitrum cùm maximè lucet, tum facillime frangitur. Ita splendidissima fortuna minimè durabilis est.

Feras quod lædit, ut quod prodest, perferas.

Ut portare connodo, feras incommodum.

Facit gratum fortuna, quem nemo videt.

Fortuna facit invidiosum, nisi lateas. Ergo dissimulanda est.

Frugalitas misseria est rumoris boni.

Hunc versum addidi ex *Gellio*. Esse frugalem, rumor quidem bonus est, sed infœlix & parùm vulgo laudatus, cui

cui profusio magis placet. Nisi mavis miseriam accipere pro penuriâ sive inopiâ. Nam tum erit sensus: qui laudatur frugalis, is non laudatur. Tertius sensus argutissimus est: frugalitas est parsimoniæ vitium, sed sub honesto laudatóque nomine.

Grave præjudicium est, quod judicium non habet.

Post præjudicia sequuntur judicia, in quibus excutiuntur præjudicia. Ar grave est illud præjudicium, quod non sequitur aliud judicium, sed ipsum judicii loco est, veluti si princeps præ se ferat animũ inimicum in quempiam, nullus est judex qui secus ausit judicare.

Gravissimi est probi hominis iracundia.

Vir bonus ut tardior est ad iram, ità graviùs irascitur si victa sit illius bonitas.

Gravis animi pœna est, quem post factum pœnitet.

Magnam pœnam dedit, quem pœnitet facti.

Gravis animus dubium non habet sententiam.

Vir constans certa habet consilia.

Grave est malum omne, quod sub aspectu latet.

Malum illud est immedicabile, quod prætextu bonæ rei personatum est. Nam hic aspectum vocat personam.

Graviùs nocet, quodcunque inexpertum accidit.

Nova mala graviùs dolent.

Gravior inimicus, qui latet sub pectore.

Affectus vitiosus maxime nocet homini: at is latet sub pectore, nec potest excuti.

Gravissimum est imperium consuetudinis.

Consuetudo planè tyrannidem quandam obtinet in rebus humanis, adeò ut stultissima quæque, si semel inoleverint, revelli non possint.

Grave crimen, etiam cùm dictum est leviter, nocet.

Veluti si quis apud Anglos, vel joco vocet aliquem proditorem, non caret periculo, ob odium criminis.

Heu quàm difficile est gloriæ custodia?

Fama honesta facilimè contaminatur & difficilius est eam tueri, quàm parare.

Homo extra corpus est suum, cùm irascitur.

Non

Non est apud se, quisquis irascitur. Respondit illi superiori; *Absenti loquitur, qui cum irato litigat.*

Heu quàm est timendus, quicunque mori tutum putat?

Qui morte non contemnit, is vehementer est timendus; propterea quòd alienæ vitæ dominus est, quisquis suæ contemptor est.

Homo, qui in homine calamitoso est misericors, meminit sui.

Intelligit enim sibi posse accidere, ut sit opus auxilio. Versus est Trochaicus.

Honesta est turpitudo pro bonâ causâ mori.

Gloriosa est infamia, vitam impendere justitiæ. Et hic Trochaicus est.

Habet in adversis auxilia, qui in secundis commodat.

Et hic Trochaicus est. Qui, cum feliciter agit aliis subvenit, huic alii subveniunt in rebus adversis.

Heu quàm miserum est lædi ab illo, de quo non possis queri!

Et hic Trochaicus est. Durum est lædi vel ab amico, vel à potente; quòd queri de altero non est honestum, de altero non est tutum.

Hominem experiri multa, paupertas jubet.

Paupertas ingeniosa est, & artium repertrix. *Et ingenium mala sæpè movent*, juxta *Nasonem*.

Heu dolor quàm miser est, qui in tormento vocem non habet!

Et hic Trochaicus est. In tormentis verum exquiritur: ac quidem ità torquentur, ut non ausint verum dicere, scientes quid velit taceri, qui torquet.

Heu quàm pœnitendi incurrunt homines, vivendo diù!

In longâ vitâ multa accidunt quæ nolis. Hic quoque Trochaicus est.

Habet suum venenum blandi oratio.

Insidiosa est blandiloquentia, & mellitum venenum.

Homo toties moritur, quoties amittit suos.

Orbitas mors quædam est

Homo semper in se aliud fert, in alterum aliud cogitat

Hic est Iambicus Tetrameter. Nemo non est dissimulator.

Honestus rumor, alterum est patrimonium.

Tan-

Tantundèm ferè valet honesta fama, quantum patrimonium.

Homo nescit, si dolore fortunam invenit.

Non sentitur dolor, quo paratur aliquid commodi.

Honestè servit, qui succumbit tempori.

Honestum est servire tempori, & cedere fortunæ ad tempus.

Homo vitæ commodatus, non donatus est.

Vita datur ad tempus, ut qui dedit, exigat suo jure quandocunque velit.

Hæredem scire, utilius est quàm quærere.

Quidam codices habent, *ferre*, pro *scire*. Satius est ferre qualemcunque hæredem, quàm nullum habere.

Si legas *scire*, sensus est, Præstat habere liberos, quibus tua relinquas, quàm circumspicere alienos, quibus tua relinquas.

Hæredis fletus sub persona risus est.

Hic quoque versus citatur à *Gellio*. Fletus hæredis est risus personatus, id est, dissimulatus: gaudet enim etiamsi fleat.

Habent locum maledicti crebræ nuptiæ.

Vulgus malè sentit de muliere sæpius nuptâ.

Inferior horret, quicquid peccat superior.

Quod principes peccant, id recidit in malum plebis.

Inimicum ulcisci, vitam accipere est alteram.

Jucundissima res est vindicta, & velut altera vita. Primùm vitam tuetur suam, deindè capit voluptatem ex ultione.

Id agas, nè quis tuo te merito oderit.

Odium effugere non possumus; nè quis nos meritò oderit, id cavere possumus.

Invitum cum retineas, exire incitas.

Qui non cupit manere, hunc quò magis retines, hoc magis cupit abire.

Ingenuitatem lædis, cum indignum rogas.

Servile est, supplicem esse hominis indigno: Læditur igitur ingenuitas.

In

In nullum avarus bonus est, in se pessimus.

Nulli benefacit avarus, se verò etiam discruciat custodiâ rerum suarum.

Inopi beneficium bis dat qui dat celeriter.

Bis gratum est beneficium, quod statim promptéque datur egenti.

Instructa inopia est in divitiis cupiditas.

Cupere, cùm abundes, inopia quædam est, non expedita, sed instructa & onusta; quasi dicas, dives inopia.

Invitat culpam, qui peccatum præterit.

Qui dissimulat peccatum, is invitat ut iterũ peccetur.

Jucundum nihil est, nisi quod recipit varietas

Nihil tam dulce, quod non pariat satietatem, nisi varietate condiatur.

Ingenuitas non recipit contumeliam.

Generosi & ingenui animi est, negligere contumeliam. Aut sic; Generosus animus impatiens est contumeliæ.

Impunè peccat in eum, qui peccat rarior.

Fertè sic legèndum est, impunè peccat, cùm quis peccat rarior: Aut, impunè peccat, cùm quis peccat rarius.

Ingratus unus miseris omnibus nocet.

Unius hominis ingratitudo facit, ut nec gratis succurratur, cùm egeant.

In miseravitâ nulla contumelia est.

Hoc carmen variè reperi depravatum; & haud scio an rectè divinârim: Non videtur contumelia, quam facias in hominem malum, & infelicem. Nisi sic mavis, in vitia miseri cõtumelia est dicere; id est, contumeliæ genus est insectari vitia hõinis miseri, qui magis eget cõsolatione.

Inopiæ parva desunt, avaritiæ omnia.

Seneca citat hujusmodi Publici carmen.

Luxuriæ desunt multa, avaritiæ omnia.

Quanquam hic quoque versus constabit si legas, Inopiæ desunt parva, sive pauca: quod ego malim. Multa desiderat pauper ad vitæ usum, sed avarus magis eget, qui nec id habet quod habet.

Ita amicum habeas, posse ut fieri inimicum putes.

Et hic citatur à *Gellio*. Sic ama, tanquam osurus. Ità confidas amico, ut si fiat inimicus, non multum possit lædere.

Invidiam ferre, aut fortis, aut fœlix potest.

Fortunati negligunt invidiam; vir fortis contemnit.

In amore mendax semper iracundia.

Eadem est sententia, quam ante dixit.

Amans iratus multa mentitur sibi.

Invidia tacitè, sed minutè irascitur.

Invidus habet iram suam, sed dissimulatam, & minutam, hoc est, de re nihili.

Iratum breviter vites, inimicum diu.

Ira statim subsidit, odium diuturnum est. Odit autem quisquis est inimicus. Ab hoc igitur diù cavendum est, imò semper. Hoc ipsum admonet sapiens Hebræus;

Ab hoste reconciliato cavendum.

Injuriarum remedium est oblivio.

Vindicta non medetur injuriis tibi factis, sed oblivio.

Iracundiam qui vincit, hostem superat maximum.

Trochaicus est. Fortissimi est iram suam vincere. Hoc *Aleander* ille magnus orbis dominator non potuit.

In malis sperare bonum, nisi innocens, nemo solet.

Et hic Trochaicus. Bona conscientia facit, ut in malis speremus superos auxiliaturos.

In vindicando criminosa est celeritas.

Quidam habent, in judicando. Nè sis præceps vel ad ultionem, vel ad judicandum.

Inimicum quamvis humilem, docti est metuere.

Sapientis est, non contemnere hostem quantumvis humilem: potest enim per occasionem nocere.

In calamitosos risus etiam injuria est.

Miseri risu etiam offenduntur. Et quibus res sunt minùs secundæ ad suspitionē mali rapiunt etiā casu dicta.

Judex damnatur, cùm nocens absolvitur.

Cùm absolvitur nocens, tunc judex non innocens sit oportet.

Ignoscere humanum, ubi pudet, cui ignoscitur.

Non

Non ignoſcendum eſt, niſi pœniteat facti.

In rebus dubiis plurima eſt audacia.

Fortè legendum eſt *plurimum* vel *plurimi*. Multum valet audacia, cum res eſt *dubia*, hoc eſt, periculoſa.

Illo nocens ſe damnat, quo peccat, die.

Quiſquis admittit ſcelus, illicò ſibi damnatus eſt, judice conſcientiâ, etiamſi judex nemo pronunciet.

Ità crede amico, ne ſit inimico locus.

Idem dixit anteà: *Ità amicum habeas, &c.*

Iratus etiam facinus conſilium putat.

Qui iraſcitur, etiam ſcelus putat judicio rectèq; fieri. Aut, iratus lædi ſe putat ab eo, qui benè conſulit.

Improbè Neptunum accuſat, qui iterum naufragium facit.

Hoc addidi ex *Gellio*. Qui ſemel expertus, iterum exponit ſe periculo, imprudenter accuſat fortunam. Eſt autem & hic Trochaicus Tetrameter.

Loco ignominiæ eſt apud indignum dignitas.

Honor commiſſus indigno, non honeſtat eum, ſed magis dedecorat.

Laus ubi nova oritur, etiam vetus admittitur.

Si iterùm rectè facies, efficies, ut ſuperiori de te famæ fidem habeant homines.

Læſo doloris remedium inimici dolor.

Suum malum minùs ſentit, qui poteſt ulciſci.

Levis eſt fortuna: citò repoſcit quæ dedit.

Fortuna inconſtans ſtatim repetit & aufert, ſi quid dedit.

Lex univerſa eſt, quæ jubet naſci & mori.

Neceſſitas naſcendi ac moriendi, neminem non complectitur.

Lucrum ſine damno alterius fieri non poteſt.

Unius lucrum damnum eſt alterius. At non item in rebus animi.

Laſcivia & laus nunquam habent concordiam.

Intemperantia ſemper obnoxia eſt infamiæ.

Legem nocens veretur, fortunam innocens.

Innocens etſi non veretur leges, ut nocens; tamen timet

mer fortunam, quæ nonnunquam opprimit innocentem.
Luxuriæ desunt multa, avaritiæ omnia.

Hunc versum citat *Seneca* in Controversiis. Multis profusor, avarus eget omnibus. Illi multis est opus, qui multum absumit: huic nihil est satis, cùm sit insatiabilis.
Malignos fieri maximè ingrati docent.

Ingrati faciunt, ut qui benigni fuerint, contractiùs donent. Hos enim *malignos* vocat, id est parcos.
Multis minatur, qui uni facit injuriam.

Omnes expectant injuriam ab eo, qui uni fecerit.
Mora omnis odio est, sed facit sapientiam.

Molesta est mora in omni re tamen ea nos reddit sapientes, nè quid agamus temerè aut inconsultò.
Mala causa est, quæ requirit misericordiam.

Innocentia non eget misericordiâ, sed æquum desiderat judicem. At cùm fiducia rei tota est in misericordiâ judicis, pessimam habet causam.
Mori est felicis, antequam mortem invocet.

Ille feliciter moritur, qui tum moritur, dum adhuc jucunda est vita, ac nondum hujus tedio mortem optat.

Quidem codices pro *felicis*, habent *felicius*.
Miserum est tacere cogi, quod cupias loqui,

Durum est, cum non licèt loqui quod velis; nam illic multò minùs licebit facere quæ velis, si loqui non licet.
Miserrima est fortuna, quæ inimico caret.

Felicitas incitat inimicitias: ergò cui nullus invidet, is miserrimus sit oportet.
Malus est vocandus, qui suâ causâ est bonus.

Qui benè facit commodi sui causâ, is malè facit.
Malus est vocandus, qui suâ causâ est bonus.

Qui benè facit commodi sui causâ, is malè facit.
Malus, ubi bonum se simulat, tunc est pessimus.

Dissimulata malitia pessima est.
Metus cum venit, rarum habet somnus locum.

Timor abigit somnum. Aut, Non est dormitandum in periculo.
Mori necesse est, sed non quoties volueris.

Aliquando optant mortem homines, cùm mori non possint. At semel duntaxat moriendum, nam à morte non

datur reviviſcere. Hoc dictum adverſùs eos, qui quoties accidit aliquid in vitâ moleſti, mortem optant, quaſi liceat reviviſcere.

Male geritur, quicquid geritur fortunæ fide.

Quod à fortuna pendet, id parum eſt firmum.

Mortuo qui mittit munus, nil dat illi, adimit ſibi.

Olim ſolebant inferas exhibere mortuis; hoc perit vivis, & nihil accipit mortuus. Trochaicus eſt.

Minor eſt quàm ſervus, dominus qui ſervos timet.

Infra ſervos eſt qui ſervos ſuos timet, nempè malè ſibi conſcius.

Magis hæres fidus naſcitur quàm ſcribitur.

Filius naſcitur hæres; hæredipeta ſcribitur. Hoc adverſus illos, qui, fraudatis iis quos natura conjunxit, ob offenſam aliquam res ſuas ad alienos transferunt.

Malo in conſilio fœminæ vincunt viros.

In rebus malis plùs ſapiunt fœminæ quàm viri.

Mala eſt voluptas, alienis aſſueſcere.

Dulcis cibus alienus, ſed fœda voluptas eſt aſſueſcere alienis.

Magno cum periculo cuſtoditur, quod multis placet.

Trochaicus eſt. Difficile eſt ſervare quod expetunt multi; veluti, pecuniam, aut formoſam uxorem.

Mala eſt medicina, ubi aliquid naturæ perit.

Medicina quæ lædit naturam, dura eſt; veluti quæ membrum aufert.

Malæ naturæ nunquam doctrinâ indigent.

Ad mala vel citra doctrinâ ſumus idonei; virtus diſcitur

Miſeriam neſcire, eſt ſine periculo vivere.

Qui ſine periculo vivit, is feliciter vivit. Vita tuta, quamvis humilis, feliciſſima eſt.

Malè vivunt, qui ſemper victuros putant.

Semper enim prorogant in craſtinum, ſi quid eſt voluptatis, aut bonæ rei.

Maledictum interpretando, facies acrius.

Quidam excuſant convitium interpretatione, atque ità magis irritant.

Malè ſecum agit æger, medicum qui hæredem facit.

Invi-

Invitat enim oceîdat.

Minùs decipitur, cui negatur celeriter.

Minùs enim diu sperat, & fruſtratur leviùs.

Mutat se bonitas, quam irritat injuria.

Boni fiunt mali, si proveces

Mulier, cum sola cogitat, malè cogitat.

Mulier apud se cogitabunda, aliquid mali volvit in animo: Pudor enim cohibet eum sexum, qui abest in solitudine.

Malefacere qui vult, nusquam non causam invenit.

Malis nusquam deest occasio malefaciendi.

Malevolus semper suâ naturâ vescitur.

Etiamsi deest præmium maleficii, tamen malevolus fruitur suâ malitiâ & vel gratis malus est.

Multos timere debet, quem multi timent.

Quem multi timent, hunc pauci amant. Is igitur vicissim timeat oportet, à quibus timetur.

Malè imperando summum imperium amittitur.

Summum imperium est bene imperare: id amittitur malè imperando. Aut, Nullum imperium tam potens, quod non amittitur, si tyrannicè imperes.

Mulier quæ nubit multis, multis non placet.

Malè audiunt vulgò, quæ sæpius mutant maritum: Aut infelices sunt, aut incontinentes, aut inconstantes, aut morosæ. Quæcunque enim nubit marito secundo, priori displicuit à quo divertit.

Malum consilium est, quod mutari non potest.

Nunquam te involvas hujusmodi nodo, ut explicare te non possis. Hunc versum adjecimus ex *Aulo Gellio.*

Nihil agere, semper infelici est optimum.

Qui infortunatus est in rebus gerendis, huic optimum est in otio vivere.

Nihil peccent oculi, si animus oculis imperet.

Oculos incusamus, quasi ministrent occasionem malarum cipiditatum: At animus in culpa est, qui oculis non imperat.

Nihil proprium ducas, quod mutari possit.

Nihil existimes verè tuum ac perpetuum, quod possit auferri.

Non citè ruinâ perit vir, qui ruinam timet.

Fortasse sic legendum, ut Trochaicus.

Non citò perit ruinâ, qui ruinam prætimet: id est, non facilè opprimitur incommodo, qui præcavet incommodum; & non facilè opprimitur periculo, qui periculum observat.

Nescis quid optes, aut quid fugias, ita ludit dies.

Iambicus est Tetrameter. Ita ludit tempus & fortunæ vicissitudo, ut sæpè, quæ putâris optima, sentias maximè nocere, & è contra.

Nunquam periculum sine periculo vincitur.

Et hic citatur a *Gellio*. Audendum est aliquo pacto, si cupias effugere pericum. Nam qui timet omnia, nunquam sese explicabit.

Nulla tam bona est fortuna, de quâ nil possis queri.

Trochaicus est. Felicitati semper aliquid adjunctum est incommodi.

Nusquam melius morimur homines quâ ubi libenter viximus.

Ibi mori optimū ubi jucundè viximus. Trochaicus est.

Negandi causa avaro nusquam deficit.

Qui non dat libenter, semper aliquam invenit causam cur non det.

Nimium altercando veritas amittitur.

Moderatâ disceptaione veritas excutitur, at immoderatâ perditur. Id quod prorsus accidit sophisticis quibusdam ac rixosis disputatoribus. Hic versus à *Gellio* citatur.

Quotidie damnatur, qui semper timet.

Qui sibi conscius, semper timet supplicium, is quotidiè damnatur.

Qui sit is conscius, semper timet supplicium, is quotidie damnatur.

Quotidie est deterior posterior dies.

Semper ætas vergit in pejus: hoc est, mores hominum indies magis ac magis degenerant.

Ridiculum est, odio nocentis perdere innocentiam.

Trochaicus est. Stultum est sic odisse peccatum, ut ipse

pecces: veluti si quis ob impudicam uxorẽ veneno tollat adulterum & sic puniat adulteriũ, ut ipse fiat venefícus.

Pars beneficii est, quod petitur haec si neges.

Quidã ità molestè dant, ut gratiam amittant beneficii. Quidam adeò commodè negant, ut videantur dedisse.

Stultum est timere, quod vitari non potest.

Veluti mortem, aut aliud fatale incommodum.

Timidus vocat se cautum, parcum sordidus.

Suis quisque vitiis blanditur, eáque exemplat mutatis nominibus.

Veterem ferendo injuriam, invitas novam.

Et hic citatur ab *Aulo Gellio*. Si finas impunitum peccatum, facis ut iterùm libeat peccare.

Tam deest avaro quod habet, quàm quod non habet.

Hunc senarium citat *Seneca* in Controversiis. Avarus non magis utitur suis quàm alienis; utrisque igitur ex æquo caret.

O vita misero longa, felici brevis!

Et hunc refert *Seneca*. Infelices laborant vitæ tædio. Felicibus mors ante diem videtur accidere, quòd vitæ tædium non sentiant.

RODOLPHUS AGRICOLA

Johanni Agricolæ suo fratri. *S. D.*

NIhil habeo, mì frater, quòd vel ego aptius tibi pro nostrâ necessitudine, ut qui frater sim tuus, offerre possim; vel tu potiùs pro tuâ ætate, ut qui prima juventæ spatia ingrederis, ex me expectare debeas, quàm ut undecunque possim, ea tradam tibi, quibus & eruditione ornatior, & vita melior evadas. Idq; dignũ studiis meis, dignũ amore nostro arbitror munus, ea parare tibi, quorũ usus non tempore intercidat, non casibus obnoxius sit: sed quemadmodũ natura perpetuo nos devinxit pignore, ità illa quoque, quæ à me accipis, solida perinde

sint, perpetuóq; tibi adjumento futura. Quod si pulchrè apud Poetam ille monuisse filium videtur, qui inquit, *Disce puer virtutē ex me, verumq; laborem: Fortunā ex aliis.*

Et ille quidem, cujus omnis conatus pendebat ex fortunâ, omnis ad fortunā labor dirigebatur: non immeritò virtutis ego tibi hortamenta colligam, qui vitā hactenus eis impendi studiis, quæ verâ certissimáque ad virtutem ducunt viâ; quæque in rebus humanis quid expetendum sit, quid fugiendū, quid rectè secúsque fiat, veluti in speculo, conspiciendū nobis, considerandúmque proponunt. Cùm sint autem permulta, quæ ad vitæ pertineant institutionem, Græcis Latinísque literis conscripta; egregia inprimis & admirabilis Isocratis ad Demonicum Paræneſis mihi videtur. Ea enim suavitas est dicendi, is ornatus & (ut ità dicam) sculptura orationis; tanta præterea majestas, utilitas, decor præceptorū, ut si quemadmodum pugiles meditatos quosdam nodos nexúsque habent, quibus in certamine subitò, vel non cogitantes etiam utantur: ità nos quoque oporteat certa quædam & ad manum depositа vitæ habere præcepta, quæ omnes nostras velut ad filum dirigant actiones, quorúmque tenax infra mentibus nostris memoria, recti nos limitem egredi ubíque vetet; hic libellus aptus vel maximè ad hanc rem, atque accommodatus mihi videatur. Eum itaque in Latinū sermonē è Græco converti rem scrupulosam conatus, ut numeros quoque, quorū ille fuit observantissimus, & schemata, vel (ut nos dicimus) exornationes orationis, quoad posſem imitarer: Persimiliter enim cadentia & desinentia, & æquata, & contrà posita, & reliquos id genus ornatus volvitur oratio. Quorum ut studiosus, præcipuè Gorgias Leontinus præceptor ipsius, aliíque ætatis illius sophistæ fuerunt: ità diligentior ipse; ut secuti ipsum, non affectari viderentur Hunc ego legendum tibi etiā atque etiā, & ad verbum quoque ediscendū censeo, sempêrque velut ante oculos tanquam regulam quandam, vitæque præscriptum habendum. Ità fiet ut non solùm instruat os tuum, verùm animū quoque emēdet. Quemadmodū enim

ad

ad doctrinam præcipuum est, intelligere quæ legas; ita ad virtutem maximum, facere quæ intelligas.

ISOCRATIS AD DEMONICUM

Paræneſis, per *Rodolphum Agricolam* è Græco in *Latinum ſermonem* tranſlata.

IN Multis, Demonice, rebus multùm inveniemus diſtantes bonorum mentes, atque malorum cogitationes, multò verò maximũ accipere diſcrimen circa mutuam conſuetudinem vitæ. Hi enim præſentes ſolùm amicos venerantur: alii eos quoque qui longè abſunt benevolentiâ proſequuntur. At malorum quidẽ amicitias tempus exiguũ diſſolvit, at bonorum ne omnis quidem ævi tractus extinguit. Quum putem igitur eos, qui gloriam expetunt, quique ſuos eruditioni conatus deſtinant, bonos & nequaquã malos decere ſectari, hanc orationẽ dono tibi miſi, indicium erga te benevolentiæ, ſignúmque cum Hipponico familiaritatis. Decet enim liberos, quemadmodum facultatum, ità amicitiæ quoque paternæ hæreditatem ſuſcipere. Video autem & occaſionẽ nobis convenientem, & præſentis nos opportunitatem temporis adjuvantem. Tu enim erudiri cupis, ego erudire alios adnitor. Tu ſapientiæ ſtudio adhuc teneris, ego deditos illi rectâ viâ deduco. Quicunque autem adhortatorias ad amicos ſuos orationes conſcribunt, pulchrũ illi quidem opus aſſumunt, non tamen circa id quod eſt in philoſophiâ præſtantiſſimum, laborant. Qui verò adoleſcentibus præmonſtrant, non ea quibus vehementiam in dicendo conſequantur, ſed quo pacto vitâ moribúſque induſtrii fiant, tantò magis quàm illi audientibus proſunt, quantum intereſt, quod illi ad ſola ipſos verba conformant, hi verò ipſorũ quoque facta emendant. Quamobrem nos non exhortationẽ tibi paramus, ſed inſtitutionem tibi ſcribentes, pergemus noſtri te conſilii participem facere, quis res oporteat adoleſcentes deſiderare, &

quæ rursus opera vitare, qualibus item hominibus se cõjungere & quo modo suam ipsorũ vitã instituere. Quicunq; enim vitæ cursum hoc itinere fecerunt, hi soli ad ipsam virtutẽ ingenuè adire potuerunt, quâ non res honestior, non constantior est ulla: Pulchritudo enim vel valetudine perit, vel tempore flaccescit. Divitiæ vitiorum sunt potiùs, quàm integritatis ministræ; facultatem nempè desidiæ præbentes, & ad voluptatem juvenes incitantes. Robur prudentiæ conjunctum profuit; sine illâ verò sæpiùs cum, qui id habet, offendit; & corpora quidem eorum qui se exercent, adornat; industriam verò mentis obscurat. Virtutis autem possessio quorum bona fide mentibus ipsa coaluerit, sola consenescit, divitiis potior, utiliorq; generis splendore; quæque fieri nequeunt ab aliis, illa suis viribus subdens, & multitudini metuenda constanter expectans, desidiam dedecus, laborem laudem arbitratur. Hoc cognitu perfacile est ex gloria certaminũ Herculis, operúmq; à Thesco gestorum, quibus morum præstantia tantum laudis insigne operibus adjecit, ut omnis temporum posteritas rebus, quas gesserunt, offundere nequierit oblivionem. Sed & tu quoq; memor patris tui vivendi sectæ, nonne habebis pulchrũ & honesticum eorum, quæ à me tibi dicẽtur, exemplum? Neque enim parvi virtutem faciens, neque socordiæ deditus egit ætatem: sed corpus laboribus exercebat, animo pericula subibat, neque extra modum divitias expetebat, sed præsentibus quidẽ fruebatur bonis veluti mortalis, gerebátq; curam futurorum velut immortalis. Neque verò contemptè vitam instituerat, sed elegans erat & magnificus, simulque expositus amicis. Impensius laudabat officio ipsum prosequentes, quàm generis sibi necessitudine devinctos. Persuadebat enim multò ad amicitiam efficaciorem esse naturam lege, mores genere, electionem necessitate. Tempus in præsentiâ nos deficeret, si omnes illius actiones enumerare pergamus, exactèque de illis nobis alio erit loco disserendum. Nunc signum quoddam Hipponici sustulimus naturæ, ad quem

velut

velut exemplar, vitam formes oportet, legemq; tibi mores illius putes, & imitatorem te æmulúmq; virtutis paternæ præbeas. Turpe namq; fuerit, pictores pulcherrima quæq; exprimere animantium, & liberos non imitari industriam parentum. Exiſtimes autem nullam ità pugilem contra adverſarios ſuos, decere meditari, ſicut te conſiderare quo pacto cum patris tui ratione vivendi decertes. Fieri autem non poteſt, ut animum quiſquam taliter formet, niſi multis ante honeſtiſq; præceptis fuerit expletus. Corpora namque moderatis laboribus, animus verò actionibus honeſtis roboratur. Experiar igitur breviter ea tibi exhibere, quibus obſervandis in vita plurimum videaris virtutibus additurus, & gloriam cunctos apud homines conſequuturus.

PRimum quidem piè divina colas, non ſolùm ſacrificians, verùm etiam quod juraris præſtans. Illud enim affluentiæ opum eſt ſignum, hoc morum probitatis indicium.

Numen venerare ſemper quidem, præſertim quod civitas: ſic enim ſimul videberis ſacra Deo facere, legibuſque obtemperare.

Talem te exhibeas erga parentes, quales exhibere ſe tibi voles ex te progenitos.

Firma te exercitationibus corporis, non iis quæ robori, ſed quæ ſanitati conducunt. Id aſſequêris, ſi deſinens laborare, tolerando adhuc labori ſufficies.

Neque in riſum proclivis eſſe velis, neque in verba confidens: illud enim ſtulti eſt, iſtud ſuventis.

Quæ factu turpia ſunt, ne dictu quidem putes honeſta.

Fac aſſueſcas non triſtis eſſe, ſed cogitabundus: propter illud enim ferox, propter hoc providus eſſe credêris. Putes inprimis decere te modeſtiam, pudorem, juſtitiam, temperantiam; iſtis enim omnibus contineri probitas adoleſcentium videtur. Neque latitum te, ſi turpe quippiam feceris, ſperes: ut enim alios celes, teipſum tamen conſcium habebis.

Deum time, parentes honora, amicos reverere, legibus obedi, voluptates fectare gloriæ junctas: oblectatione enim cum

honeſtate

honestate nihil est melius, sine illa verò nihil est pejus.

Obtrectationes devites, tametsi fuerint falsæ: vulgus enim veritatem ignorat, opinionémque potius spectat.

Sic facito cuncta, velut neminem celaturus: tametsi enim parumper occultes, posteà tamen detegêris.

Plurimum tibi opinionis adjunges, si appareat ea te non facere, quæ, si fuerint ab aliis facta, reprehendas.

Si cupidè didiceris, multa quoque disces. Quorum habes doctrinam, ea meditationibus custodias; at quæ nescis, ea præceptis adjunge doctrinæ. Æquè namque turpe est, cum, qui utilem audit orationem, non addicere, & cui datur ab amicis munus aliquod, non recipere.

Vitæ otium studio percipiendæ eruditionis impende: sic enim difficulter ab alliis inventa facilè tibi percipere continget. Puta multitudinem præceptionum multis opibus esse potiorem: istæ enim celeriter dilabuntur, illæ in omne permanent tempus. Sola enim rerum omnium immortalis est sapientia.

Nè pigeat longum facere iter ad eos, qui conducibile aliquid docere profitentur. Turpe namque fuerit mercatores tanta transire maria, quo cumulatiores suas opes efficiant: adolescentes verò nè terrâ quidem sustinere proficisci aliquò, quatenus meliorem suam faciant mentem.

Moribus fac ut sis comis, verbis autem affabilis: est autem comitatis, benignè obvios appellare: affabilitatis, familiariter cum ipsis verba communicare. Benignum te præbeas cunctis: optimis autem utâris. Sic & illis inimicus non eris, & istis amicus fies.

Neque crebrò convenias eosdem, neque diù cum eis agas de eisdem: SATIETAS enim omnium

Everce spontaneis teipsum laboribus, ut adactos quoque perferre queas.

A quibus turpe est animum vinci, eorum omnium temperantiam exerce, lucri, iræ, voluptatis, doloris.

Id autem contingit, si lucrum putaveris id, quo gloriam augeas, non quo divitiis addas. In irâ, si talis sis adversus peccantes, qualis delinquenti tibi esse alios velles: in jucundis,

si

si turpe putaveris servis te tuis imperare, voluptatibus verò servire; in adversis, si alienas respicias calamitates, tibique, quid homo sis, in memoriam subinde reducas.

Verborum magis quàm pecuniarum depositа tuere: decet namque viros jurejurando se fidelliores præstare.

Consentaneum puta, perindè malis non credere, quemadmodum fidem bonis habere.

Quæ nolis efferri, nemini dixeris: nisi tantundem expediat ea taceri, & tibi dicenti, & illis qui audierint.

Jusjurandum, adactum propter duas accipito causas, vel ut teipsum turpi crimine exolvas, vel ut amicos tuos in magnis periculis serves. Pecuniarum autem gratiâ nullum Numen juraveris. Videberis enim aliis pejerare, aliis pecuniarum cupidus esse.

Nullum fac amicum, nisi exploraveris antè quo pacto prioribus sit usus amicis. Spera namque ipsum erga te futurum talem, qualis & erga illos fuit.

Tardè fias amicus, factus autem da operam, ut permaneas. Tantundem enim dedecoris est & nullum amicum habere, & crebrò subinde amicos mutare.

Neque cum damno amicos probes, nec inexpertus ipsorum esse velis; Hoc autem facies, si & cum nullius indigeas, te simules indigere; & illa quæ vulgari nihil referat, velut occultanda concredas: deceptus enim opinione, nihil offendes: non deceptus, mores illorum rebus fictis nosces. Amicos proba, & ex vitæ adversitate & ex periculorum societate. Aurum enim igne perspicimus, amicos verò inter adversa cognoscimus.

Amicos hoc pacto uteris commodissimè: si non, ut ab eis rogeris, expectes, sed polliceris ultrò ipsis in tempore succurras.

Æquè putes turpe, & ab inimicis superare injuriis, & ab amicis superari beneficiis.

In familiaritate proba non solùm malis tuis indolentes, verum etiam bonis non invidentes: Multos enim, qui cum infelicibus mœrent, prosperitatis illorum invidia torquet.

Absentium amicorum fac memineris apud præsentes, ut rationem etiam istorum quoque absentium habere videaris.

Circa vestitum elegans, non splendidus esse velis. Est autem ela-

elegantis quidem esse magnificum, splendidi verò profusum. Amà rerum non immensam possessionem, sed moderatam perfruitionem.

Contemne divitiarum studio occupatos, atque iis, quæ habent, uti nescientes. Simile unumquemque contingit illis, quod equum possidenti bonum, & equitare nescienti.

Adiitere divitias tibi, pecunias scilicet atque possessiones comparare. Sunt autem pecuniæ illorum, qui rectè ipsis frui sciunt: possessiones, qui ipsis uti queunt.

Dilige quas habes facultates, duas ob causas, ut & magnum aliquod damnum resarcire, & amicis probis laborantibus possis opem ferre; ad reliquum vitæ usum non plùs æquo, sed moderatè ista concupisce. Amplectere quidem præsentia, quærásque meliora.

Nulli calamitatem exprobraris, communis enim est fortuna & futurum incertum.

Bonis benefac: honestus enim thesaurus est gratia, quæ à bono viro debetur.

Si malis benefacias, simile tibi contingit, quod qui alienos canes pascunt. Illi enim danti sicut temere accurrenti allatrant: mali quoque eos, qui prosunt, sicut qui nocent, similiter offendunt.

Adulantes aversare perindè atque fallentes: utrique enim cùm eis fides habetur, injuria afficiunt eos, qui sibi crediderunt.

Si amplexus fueris amicos qui ad pessima gratificentur, non habebis unquam, qui tibi ad ea quæ sunt optima sequendum assistant.

Comem te probeas iis quibuscum conversaris, & non insolentem: superborum enim fastum vix servi quoque perferent, at morum comitatem cunctis benigniter acceptant.

Eris autem comis, si neque jurgator sis, neque implacidus, neque cum omnibus contendis, neque iræ eorum, cum quibus agis, celeriter occurras, neque si injustè quidem fuerunt irati, sed assurgentibus concedas: deinde ipsos, ubi relanguerit ira, reprehendas. Neque inter ridicula seriis, neque inter seria ridiculis gaudeas: Intempestivum enim ubique est molestum

sium. Neque ingratè gratiam inceas, quod multis evenit qui faciunt quidem, sed ægrè tamen amicis inserviunt. Neque cupidus fueris, vel culpandi, quia grave est; vel castigandi, quia est acerbum.

Imprimis cave tibi à potandi consuetudine: quod si quando tulerit tempus, ante ebrietatem surge. Cùm fuerit mens vino corrupta, patitur idem quod currus solent, qui suos effudérunt aurigas: Illi námque nullo ordine suis destituti rectoribus feruntur; animus quóque plurima peccat, ratione subversâ.

Immortalia sentias, magnitudinem animi præ te ferendo: mortalia verò, moderatè præsentibus perfruendo.

Tantò medestiam meliorem immodestia putes, quantum est quòd alia quidem omnia perversè sancta lucro sunt eis qui illa admittunt; sola autem immodestia damno afficit eam habentes: plerúmque enim quos verbis offenderunt, illis vel nus pœnas luunt.

Quorum conciliare tibi amicitiam velis, boni quippiam de eis prædices apud illos qui sunt renunciaturi: principium enim amicitiæ laus est; inimicitiæ vituperium.

Cùm consulis, præterita sumas in exemplum futurorum; latens enim, ex eo quod apertum est, expeditissimè poteris cognoscere.

Delibera diù, celeriter verò confice, quod decrevisti.

Optimum puta, contingere nobis à Deo prosperitatem; à nobis ipsis prudentiam.

Quibus de rebus liberè proloqui te pudet, visque cum amicis aliquibus de iis communicare, verbis velut de alieno negotio utere. Sic enim & illorum sententiam noscies, teque ipsum haud quaquam manifestum reddes.

Cùm super tuis rebus aliquem in consilium tibi assumes, considera primùm quo pacto suas ipse res gessit. Qui enim malè administravit res suas, nunquam benè consulet in alienis.

Ità poteris maximè ad consulendum excitari, si calamitates, quas affert temeritas, spectes. Sanitatis namque tunc præcipuè curam habemus, cum valetudinis adversæ dolore recordamur.

Regum imitare mores, illorúmque vitæ rationem sectare: vide-

videberis enim amplecti illos, vel æmulari. Itaque apud multitudinem tibi majorem continget laudem assequi, & constantiore regum benevolentiâ perfrui.

Obsequere legibus, quas reges statuunt: firmissimam tamen legem mores illorum putes: sicut enim, qui Rempublicam gubernat, opus habet populum observare, ità & sub principatu viventem, maximè regem decet honorare.

Magistratu præditus, nemine ad obeunda ministeria malo utere. Quæ enim ille deliquerit, eorum in te culpa transferetur.

Ex publicis administrationibus abeas, non opibus cumulatior, sed gloriâ honestior: Multis enim opibus præstantior est multitudinis laus.

Nullam rem inhonestam, neque dicto neque facto juveris; videberis enim ipse talia facere, qualia facientes alios tuéris.

Sic te compara, ut alius superior esse possis, sis tamen æquo contentus, ut justitiam videaris expetere, non propter imbecillitatem, sed propter æquitatem.

Elige justam potiùs paupertatem quam divitias injustas: Tanto enim præstantior est opibus justitia, ut illæ solis divitibus prosint, hæc verò defunctis etiam gloriam præstet; & illa passim improbis contingant, hæc malis prorsus sit inaccessa.

Neminem tibi junxeris eorum, quibus injustitia lucro est, sed potiùs eos qui propter justitiam ferunt jacturas. Justi enim etsi nullâ aliâ re superant injustos, honesta tamen spe illos antecedunt.

Omnium curam gere, quæ ad vitam pertinent, maximèque omnium providentiam tui ipsius exerce; maximum enim in minimo est mens bona in humano corpore.

Operam da, ut sis corpore laborum patiens, animo sapientiæ appetens, ut illo perficere possis decreta, hoc decernere facienda.

Quicquid dicturus es, priùs apud animum tuum expende: multorum enim cogitationem lingua præcurrit.

Puta rerum humanarum nihil esse firmum, ità nec in prosperis lætitia geslies, nec in adversis dolore concides.

Duo tibi tempora ad dicendum deputa, vel cùm sint aliqua de quibus exploratum habeas, vel de quibus discere est necesse.

In

In solus enim istis potior est silentio sermo, reliquis melius fuerit tasere quàm loqui.

Gaude cum tibi contigerint bona; moderatèque dole, ubi inciderint mala; neutrius tamen animi in aliis esse velis manifestus: Absurdum enim est, reconditas in domibus opes asservare, & cogitationem in prætulo positem circumferre.

Magis dedecus vites, quam periculum. Oportet enim malis formidabilem esse finem vitæ, probis verò vitam cum turpitudine conjunctam.

Conare imprimis vitam in tuto collocare. Quod si tamen contigerit in periclum te devocari, quæro in bello salutem cum honestâ opinione, & non cum pudendâ famâ: movi namque cunctis providentia decretum; sed honestè vitâ decedere, id bonis tantùm viris proprium natura concessit.

Nec minùm tibi videatur, si multa quæ diximus haudquaquàm præsenti tuæ conveniunt ætati. Non enim id me latebat. Sed statui eâdem operâ & præsentis vitæ consilium tibi proferre, ac futuri temporis monita relinquere, quæ quanto tibi sint usui futura, facilè cognoscas: qui verò tibi cum benevolentia consulat, difficulter consequêris. ut ergo reliqua non ex alio requiras, sed hinc veluti ex ærario proferas, decrevi nihil eorum prætermittere, quæcunque tibi possim in consilium afferre. Gratiam autem habeo Deo ingentem, si, quam de te concepi, non me fallat opinio: Pleyosque enim videmus, ut cibis jucundissimis potiùs quàm salubrioribus delectari, ità seducentibus à vero amicis potiùs accedere, quàm illis qui ad meliora hortentur. Te verò puto contra instituisse pergere, indicium mihi tuam circa reliquum vitæ cultum industriam sumens. Qui enim rectissima sibi ipse agere incidit, consentaneum est eum aliorum ad virtutem exhortantium monita non segniter amplecti. Præcipuè excitabit te, ut rerum honestarium amore tenearis, si perspexeris quòd ex iis voluptates perquam legitimè habeemus. In socordia namque satiandarúmque libidinum studio continuò sunt labores voluptatibus adjuncti, enixus verò ad virtutem conatus, medestáque vitæ institutio sinceras semper satioresque referunt oblectationes. Et illic quidem gravisi primum, postea dolemus:

hic

hic poſt laborem voluptates capimus. In cunctis autem rebus non ità principii meminimus, quemadmodum exitus ſenſu movemur, plurima enim in vita non propter res ipſas agimus, ſed conſequentium gratiâ elaboramus. Cogita autem quid malis convenit paſſim, quicquid obvium eſt agere: Hanc enim protinus vitæ ſibi regulam præſcripſerunt. Bonos verò oportet nequaquam virtutem negligere, vel in multorum incurrere reprehenſiones: cuncti enim non perindè oderunt eos qui ſe fallunt, ſicut qui probas eſſe ſe jactant, nullâque in re vulgo ſunt preferendi. Rectè quidem: nam ſi eos, qui ſolis verbis fraudem ſtruunt, improbamus; quomodo eos qui totâ oberrant vitâ, non aſpernandos putabimus? meritòque credimus iſtos non ſolùm in ſeipſos delinquere, ſed & fortunæ eſſe proditores: hæc enim opes, gloriámque & amicos peperit, illi verò ſeipſos indignos hac ſuâ felicitate fecerunt. Quòd ſi oportet, eum qui mortalis ſit, ſcrutari conjecturâ cœleſtium mentem, eos arbitrator in familiariſſimis ſuis maximè oſtendiſſe, quomodo bonis ſunt maliſque affecti hominibus. Jupiter enim Herculem & Tantalum genuit, quemadmodum fabulæ tradunt, cunctique credunt: & illum quidem propter virtutem immortalitate donavit: hunc propter improbitatem graviſſimis calamitatibus oppreſſit. Quibus utentem exemplis expetere decet honeſtatem, & non modò his quæ nos diximus, ſed ex poëtis pulcherrimum quòdque ediſcere, & reliquos eruditos. ſi quid dixerunt utile, ſcrutari. Quemadmodum enim videmus apem omnibus floſculis inſidentem, & de unoquoque optima carpentem: ità oportet, qui vitæ diſciplinam expetunt, nullius rei rudes eſſe, & undique quæ ſunt utilia colligere. Vix enim quis hac diligentiâ naturæ poterit errata ſuperare.

FINIS.